

STADSMUSEUM

LIER

c-teksten

Inhoud

1. SCHOON LIER (zaal 1)	2
1.1. Schoon Lier inspireert.....	4
1.2. Schoon Lier groeit.....	11
1.3. Schoon Lier nodigt uit.....	15
2. Lierke Plezierke: (eerste deel zaal 2)	16
2.1. Oorsprong Lierke Plezierke.....	16
2.2. Lierke Plezierke en de feesten.....	18
2.3. Lierke Plezierke en Muziek	20
2.4. Lierke Plezierke en Pallieter.....	21
2.5. Lierke Plezierke en de Reuzen	23
3. Verbondenheid (tweede deel zaal 2).....	27
3.1. Verbondenheid: De Lierenaar	27
3.2. Verbondenheid Schapenkop	29
3.3. Verbondenheid: De verenigingen.....	30
3.4. Verbondenheid Dialect.....	34
4. Lier maakt het (zaal 3: net na de trapjes)	36
4.1. De grote vier	36
4.2. Vele kleintjes.....	38
4.3. Traditie met toekomst.....	44
5. Het Salon.....	47
6. Zorgende stad (zaal 3, drie opstellingen in ruimtes naast het Salon)	51
6.1. Zorgende stad Sociale organisatie en zorg.....	51
6.2. Zorgende stad Onderwijs.....	54
6.3. Zorgende stad Gezondheidszorg.....	56
7. Het Gulden Kabinet (tegenover de zorgende stad)	61

GANG EN BALIE

Stadsmuseum Lier vertelt verhalen over Lier en de Lierenaars.

Open: dinsdag tot en met zondag van 10 tot 17 uur
Gesloten: maandagen, 1 januari, 1 mei, O.L.H.-Hemelvaart, 1 november, 25 december

WELKOM IN STADSMUSEUM LIER

Stadsmuseum Lier vertelt verhalen over Lier en de Lierenaars. Met thema's die volgens de Lierenaars hun stad typeren. Het verbindt vroeger met nu en grote geschiedenissen met persoonlijke verhalen. Maak (opnieuw) kennis met de Lierse kunstenaars, de feesttraditie, het plaatselijke dialect, de legende van de schapenkoppen, de Sint-Gummarusverering en zoveel meer. We nodigen je uit om te kijken en ontdekken, je te verwonderen en verdiepen, en mee te bouwen aan ons museum.

ZAAL 1

STADSMUSEUM LIER: EEN MUSEUM VAN BEWONERS EN BEZOEKERS

Stadsmuseum Lier vertelt verhalen over Lier en de Lierenaars. Niet chronologisch, maar rond thema's die volgens de Lierenaars hun stad typeren. Het verbindt vroeger met nu en grote geschiedenissen met persoonlijke verhalen. Het biedt een (nieuwe) kennismaking met de Lierse kunstenaars, de feesttraditie, het plaatselijke dialect, de legende van de schapenkoppen, de Sint-Gummarusverering en zoveel meer.

In september 2018 opent het stadsmuseum met als missie: een museum zijn over en voor, maar ook door Lier en de Lierenaars. Drie jaar eerder startte de ontwikkeling van het museum met een vraag aan de stadsbewoners: 'Wat typeert Lier voor jou?'. Met de antwoorden gingen dertig Lierenaars aan de slag om de thema's vast te leggen.

Het museum nodigt Lierenaars ook uit om concrete inhoud aan te leveren. Samen met verenigingen, wijken of andere groepen gaan we op zoek naar hun objecten, verhalen en tradities. Die tonen we in het museum, waardoor het voortdurend in verandering blijft.

Stadsmuseum Lier wil graag jouw museum worden. We tonen verschillende thema's verspreid over drie zalen en we nodigen je uit om een eigen parcours uit te stippelen. Ontdek de stad door de ogen van Lierenaars en voeg er je eigen kijk aan toe!

EEN NIEUW STADSMUSEUM VOOR LIER

In 2014 beslist de stad Lier om een nieuwe koers te varen met haar stedelijke musea: de twee oude musea gaan dicht en er komt een nieuw stadsmuseum. De verzamelingen van het Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en baron Caroly en van het Timmermans-Opsumerhuis krijgen een onderkomen in het nieuwe stadsmuseum. Samen met een steeds groeiende erfgoedcollectie vertellen ze over Lier en de Lierenaars. De focus op kunst wordt ingeruild voor een bredere kijk. Het museum wordt samen met Lierenaars ontwikkeld en overal weerklinken hun persoonlijke verhalen.

DE VOORGESCHIEDENIS: VAN TWEE MUSEA NAAR EEN

In 1892 opent het Museum Wuyts-Van Campen met de 107 schilderijen die het kreeg van Jacob Wuyts en Françoise Van Campen. Stadsarchitect Cox tekent het neogotisch gebouw waarin we ons nu bevinden. Ook de heemkundige verzameling van de stad en de stadsbibliotheek vinden er onderdak. Het museum wordt verder uitgebreid door een achterneef van Wuyts, baron Georges Caroly. In 1928 geeft hij de stad Lier een geldsom om een derde zaal toe te voegen. Later schenkt hij schilderijen, meubels en zilver. In 1946 wordt de nieuwe museumzaal ingehuldigd en krijgt het museum de naam Stedelijk Museum Wuyts-Van Campen en baron Caroly. Het is in deze derde zaal dat het nieuwe stadsmuseum topstukken uit die collecties toont.

In 1968 opent het Timmermans-Opsomerhuis in de woning Hof van Geetruyen. Het is een uitstalraam voor belangrijke Lierse culturele figuren. De twee centrale kunstenaars zijn Felix Timmermans en Isidore Opsomer. Van Timmermans worden schilderijen, boeken, archiefmateriaal en een reconstructie van zijn werkkamer getoond, van Opsomer kunstwerken en een gedeelte van het atelier. Later krijgen ook kunstschilder Lodewijk Van Boeckel, schrijver Anton Bergmann en componist Renaat Veremans er een plek. Werk van deze Lierse kunstenaars vind je doorheen het nieuwe stadsmuseum.

SAMEN MET LIERENAARS BOUWEN AAN EEN NIEUW MUSEUM

In het nieuwe stadsmuseum staan Lier en de Lierenaars centraal. Het museum wil een ruim perspectief op de stad bieden en moet een plek krijgen in het leven van de inwoners van Lier. Daarom wordt beslist om het museum samen met de Lierenaars uit te bouwen. Het startschot van dit participatief traject wordt gegeven in 2015. De stad deelt postkaarten uit met de vraag: 'Wat typeert Lier voor jou?'. De meer dan duizend antwoorden vormen de basis voor de thematische opbouw van het museum. Dertig Lierenaars gaan aan de slag om de thema's te verfijnen en suggesties te geven voor objecten en verhalen. De invulling van het stadsmuseum is hiervan het resultaat.

Stadsmuseum Lier nodigt nog steeds Lierenaars uit om concrete inhoud aan te leveren. Samen met verenigingen, wijken, andere groepen of personen gaan we op zoek naar hun erfgoed: objecten, verhalen, tradities. Het resultaat van het proces krijgt telkens een plek in het museum waardoor het voortdurend in verandering is. Kleine en grote wisselpresentaties vertellen steeds andere dingen over de stad.

JOUW MUSEUM

Stadsmuseum Lier wil jouw museum worden. We nodigen je uit om mee te bouwen aan het museum door foto's te uploaden, reacties achter te laten of Lierenaars te nomineren.

Het museum toont verschillende thema's, verspreid over drie opeenvolgende zalen. Je kan die los van elkaar ontdekken en zo je eigen parcours uitstippelen. Je start en eindigt hier.

Lees of zie je in het museum iets wat je wil onthouden? Iets waar je meer over wil weten? Iets wat je wil ontdekken in de stad? Verzamel het op dit plan.

Wat vond jij van het museumbezoek? Wij luisteren graag naar jouw bevindingen. Noteer ze op het kaartje en steek het in deze bus.

We wensen je een boeiend bezoek!

WISSELPLEK BUURTERFGOED

Stadsmuseum Lier wil samen met de Lierenaars het museum verder uitbouwen.

Bijvoorbeeld door met wijken op zoek te gaan naar hun erfgoed. Hoe kijken bewoners naar hun omgeving? Welke zijn de zichtbare en onzichtbare sporen uit het verleden? Hier ontdek je wat zo'n erfgoedexpeditie in een wijk oplevert. In wisselende presentaties richten we de blik op andere delen van Lier.

1. **SCHOON LIER (zaal 1)**

SCHOON LIER

Lierenaars zijn fier op hun stad, en kunstenaars en bezoekers zijn vol lof. Lier heeft ook minder mooie kanten, maar mensen zien vooral 'schoon Lier'. In deze zaal bekijken we dat fraaie uitzicht vanuit drie invalshoeken.

Lier inspireert

Wat maakt Lier zo aantrekkelijk? Vooral de middeleeuwse stadskern, het groen, het water en de historische gebouwen spreken tot de verbeelding. Al eeuwenlang vinden kunstenaars er inspiratie. Een selectie kunstwerken nodigt uit om door hun ogen naar het schone Lier te kijken.

Lier groeit

Waar heeft Lier die schoonheid aan te danken? Het antwoord ligt in de bewogen geschiedenis van de stad. Het hedendaagse uitzicht wordt bepaald door het middeleeuwse stratenpatroon, de bloei van handel en van religieuze ordes en de wederopbouw na de oorlogen.

Lier nodigt uit

Hoe spreekt Lier bezoekers aan? De stad wil graag haar troeven delen met een groot publiek. Sinds het midden van de 20^{ste} eeuw zet Lier in op toerisme met slogans als 'het Brugge der Kempen'.

We hebben deze zaal genoemd naar het boek *Schoon Lier* van bekende Lierenaar Felix Timmermans. Hierin zingt hij de lof over zijn stad. "Ja, ik dank God dat ik in Lier geboren ben. Ik ben daar nog een echt kind in. Lier ontroert en inspireert mij voortdurend. Ik heb er een ijdele fierheid over. Lier ligt mij aan het hart. Lier is voor mij een feest."

1.1. **Schoon Lier - Lier inspireert**

LIER INSPIREERT

Lier is "een land dat inspiratie in den dichter giet" (Felix Timmermans, *Inspiratie in het land van Rijen*, 1925). Niet alleen dichters, maar ook schrijvers, schilders, tekenaars, fotografen, cineasten en muzikanten vinden er hun artistiek materiaal. Sommige kunstenaars maken creatieve interpretaties, anderen gaan documentair te werk.

Lier wordt ruim honderd jaar geleden artistiek op de kaart gezet door een gouden generatie met onder anderen: schrijver-schilder Felix Timmermans, schilders Isidore Opsomer en Raymond de la Haye, architect Flor Van Reeth en uurwerkenmaker Louis Zimmer. De stad

speelt een grote rol in hun leven en werk. Vooral het begijnhof en de natuur rond Lier zijn een bron van inspiratie.

Ook na hen blijft Lier inspireren. En deze traditie zetten we vandaag op drie manieren voort. Het museum vraagt hedendaagse kunstenaars om hun visie op de stad in beeld te brengen. Daarnaast maken we ruimte voor de interpretaties van amateurkunstenaars. Maar we willen vooral onze bezoekers uitnodigen om hun kijk op Lier te delen via het Lierstagram.

Schoon Lier, 1925, Luxe-uitgave,

gedrukt op 301 exemplaren

Felix Timmermans

Collectie Archief Lier

Brussel, N.V. Standaard Boekhandel

- Amsterdam, P.N. Van Kampen en Zoon

Felix Timmermans schrijft *Schoon Lier* in 1925. De titel van het boek groeit uit tot een begrip.

In vijf hoofdstukken verheerlijkt Timmermans het Netestadje. Net als zijn andere boeken illustreert Timmermans *Schoon Lier* met kleine pentekeningen. *Schoon Lier* is de poëtische herschepping van een wereldje dat Timmermans kent uit zijn jeugd, uit overlevering, oude foto's, stadskarten: "Wanneer ik iets over Lier vertel, dan stel ik mij het Lier voor toen ik twaalf jaar oud was." (in: August Van Cauwelaert, *De romancier en zijn jeugd*, 1944).

Timmermans heeft de klok op het uur van zijn jeugdherinneringen stilgezet en de oude provinciestad als een verdroomd prentenboek in zijn hart bewaard.

Vestpoort, begijnhof Lier, 1906

Flor Van Reeth

Antwerpen 1884 - 1975 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1214

Aquarel en potlood op papier

Felix Timmermans ontmoet architect Flor Van Reeth op 12 mei 1906 in het Lierse begijnhof terwijl hij deze aquarel maakt. "Dat ik Flor tegenkwam, is geen toeval, maar dat moest zo zijn. Het was bijna of hij mij was, maar met een ander lichaam en een ander gezicht." (Ons Volk Ontwaakt, 1921)

Timmermans en Van Reeth raken aan de praat en worden kunstbroeders voor het leven. In 1907 maken ze samen een begijnhovenreis. Het begijnhof is voor Van Reeth als een mystieke bron. Hij creëert in zijn schilderijen een intieme, stille sfeer die zijn verlangen naar vrede en kalmte uitdrukt.

"Te Lier op het begijnhof, in een klein innig huizeke, waren Ernest (Van der Hallen, schrijver) en ik zeer dikwijls samen. Binnen heerste een atmosfeer van uitzonderlijke aard. Alles was er wit – de muren, deuren, ramen, gordijntjes, tafel, een ganse pure doening. De vloer van rode geschuurde tichels was omzoomd door een zwarte pekplint. Daar heerste vrede en door een wijdingsvolle stilte werd het gemoed verheven naar de puurste visionaire sereniteit."

– Flor Van Reeth, geciteerd door Bert Verbist in: *Het Liers Begijnhof*, 1977

Gasthuisvest

Oscar Van Rompay Lier 1899 - 1997 Lier

Collectie Huis van Oscar, inv.nr. 84

Olieverf op doek

Kunstschilder Oscar Van Rompay woont en werkt aan de Vismarkt. Vandaag is zijn woning een privémuseum. Het Huis van Oscar bewaart en toont zijn werk in zijn oorspronkelijke context. De schoonheid van Lier beroert de kunstenaar. Onder de schuilnaam Pagol publiceert hij in *Ons Lier* columns over hoe het cultureel erfgoed van de stad beheerd moet

worden, met respect voor overgeleverde waarden en voor vormen die hun deugdelijkheid hadden bewezen. Van Rompay ijvert onder meer voor het behoud van de waterpompen en de kasseien in Lier. "Schilderen is een gevoel van schoonheid geven. Is evenwicht scheppen tussen vorm, kleur en schoonheid. De frisheid van het werk is belangrijk, een schilderij mag niet moe worden, zelfs al werk je er een jaar aan. Het moet vluchtig en doorschijnend blijven. Dat kan maar door grote stielkennis en kunde." Van Rompay staat ervoor bekend zijn gesprekken te doorspekken met Franse woorden en uitdrukkingen om zijn mening kracht bij te zetten. 'Faire la métier' was een van zijn slagzinnen. Schilderkunst was allereerst 'un art', waarvoor je aanleg moest hebben. Het was niet minder 'une profession'.

Wandeling op de Begijnenvest

Felix Timmermans

Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie Belfius, inv.nr. 12032

Olieverf op paneel

Zicht op Lier

Felix Timmermans

Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2335

Pastelkrijt

"Daar troppelt Lier met zijn rode daken en witte trap- en krolgevelen, met zijn torentjes, tuintjes, straten en bruggen uit het weerspiegelende, olijfgroene water op, eenvoudig, rustig, kleurrijk, zonnig en gelukkig (...). Hoog naar de lucht, boven daken en torens, en boven zijn eigen gothieke pinakels zwiert de Sint-Gummarustoren zich op in leverworstkoleur, dragend een gezellige peperbusmuts waarboven een koperen haan draait en een kruis peinst." (Felix Timmermans, *Schoon Lier*, 1925)

Begijnhofkerk

Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1151

Vernis mou

Begijnhofpoort

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2339

Ingekleurde ets

Begijnhofzicht

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2424

Ets

In het begin van zijn kunstenaarsbestaan zoekt Isidore Opsomer zijn onderwerpen in Lier. Hij werkt in een pittoreske en verhalende stijl. Stilaan groeit hij naar een expressieve schilderwijze. Zijn portretten bezorgen hem wereldfaam. Ook al verhuist Opsomer naar Antwerpen, Lier blijft hem aantrekken. Zijn vriend Timmermans herinnert zich hem tekenend op de Werf, de Vismarkt, het begijnhof, omringd door grote en kleine bewonderaars. Soms treft hij hem alleen aan 'in de stille begijnhofnoenen'. Vol geestdrift spreekt Opsomer met Timmermans over het uitzicht van het begijnhof:

"Wat een geluk voor een schilder!". "Het is heerlijk om zo rustig midden in de stad te leven. Vele jaren wonen we hier, naast de poort van het Lierse Begijnhof, op een boogscheut van de Grote Markt en de Zimmertoren, met de vesten en het Pallieterland als mijn achtertuin.

Al zijn het smalle straatjes en zijn de huizen er niet zo groot, toch kan ik hier nog ruimte voelen en met eerlijke verwondering de seizoenen over me heen laten komen.”

– Lut Janssen, bewoonster, 2018

Pallieterkalender Stadsgezichten van Lier, 1929

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Antwerpen, De Sikkel - Amsterdam, Querido

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1935-1947

Felix Timmermans illustreert tussen 1926 en 1933 acht kalenders met elk een eigen thema voor uitgeverijen De Sikkel in Antwerpen en Querido in Amsterdam. Vaak is er een band met zijn boeken. Zo zijn de kalenderplaten met Lierse stadsgezichten uitgewerkte versies van de pentekeningen in *Schoon Lier* (1925). De kalenders hebben eenzelfde opbouw: bovenaan staat een gekleurde tekening, eronder een rooster met de maand, de data en de dagen van de week. De lege vakjes zijn met zwartwittekeningen ingevuld. Het ontcijferen van de kleine tekeningen doet ‘telkens weer eenige stonden van stille pret beleven’ (in: *Vlaanderen*, 24 december 1927)

Lier-klok

Louis Zimmer Lier 1888 - 1970 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0003

Hout, schildpadschelp en fineer

Louis Zimmer maakte deze klok in de vorm van een lier ter gelegenheid van 750 jaar Lier. Zimmer is uurwerkenmaker en amateurastronoom. Hij restaureert de klokken en het uurwerk van de Sint-Gummarustoren en installeert er een elektrische torenverlichting. In 1928 biedt hij Lier zijn Jubelklok aan. De stad installeerde deze in de oude Corneliustoren en herdoopte hem in 1930 tot Zimmertoren. Uit de speech van burgemeester Van Cauwenbergh: “Wij koesteren grote bewondering voor uw groots werk (...) en wij zijn u diep erkentelijk voor de menigvuldige blijken die gij gegeven hebt van uwe innige gehechtheid aan onze geliefde stad Lier.” “De tijd, dat is de beweging, dat is het leven. Het is hetgene wat is, waarmee het verleden bepaald wordt en het toekomstige aangeduid.” – Louis Zimmer, z.d.

Sint-Janstoren

Theo Verstreken Koningshooikt 1885 - 1963 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A791

Potlood en aquarel op papier

Vue generale, 1850

Grote Markt, 1850

Sion, 1850

Werf, 1850

Charles Joseph Hoolans Antwerpen 1814 - 1866 Brussel

Collectie Prentenkabinet Koninklijke Bibliotheek van België, inv.nr. S.II 97004,

inv.nr. S.II 97017, inv.nr. S.II 24351, inv.nr. S.IV 28018

Reproprint van lithografie

Joseph Hoolans specialiseert zich in topografische gezichten van steden en dorpen. Op elke studietekening ‘d’après nature’ vermeldt hij de dag waarop hij de tekening maakt. Samen vormen ze het album *Vues de Belgique*. Het album is een belangrijke bron over de periode waarin België evolueert van een rurale naar een industriële gemeenschap. Nadien zet Hoolans zijn tekeningen om in litho’s, om ze makkelijk te kunnen verspreiden.

Schetsboek, Notitieschrift, Schilderdoos
Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1015
Collectie Raymond de la Hayegenootschap
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B421

“De meesters der hedendaagse schilderkunst zijn zij die door ernstig werken iets van het geheime verband tussen kleur, vorm en lichtspel hebben ontdekt en, door die kennis geleid, er in slagen des te machtiger en vollediger hun diep zielenleven te uiten.” (Raymond de la Haye, ‘iets over de kleuren der hedendaagse schilderkunst’ in: *Lyrana*, 1910.) De la Haye streefde naar de weergave van de juiste kleuren. Een doel dat hij zowel met wetenschappelijke middelen als met intuïtie kon bereiken. Van de Parijse pointillisten leerde hij de techniek om kleurvlekken onvermengd naast elkaar te zetten, zodat ze vanop afstand elkaar verlevendigen.

Filmpjes
H.Hartparochie, 1915-1936
H.Hartparochie, 1951
Collectie Archief Lier

Schoon Lier, 1937-1938
Leo Raymakers Lier 1896 - 1968 Lier
In: De prehistorie van Lier
Collectie Raymakers

Maar zomeren zal 't, 1958
Frans Verstreken Lier 1923 - 2003 Lier
Collectie Verstreken

Te voet door Vlaanderen,
Lier-Rumst, 6-8-1966
© VRT-Beeldarchief

Onze-Lieve-Vrouw der Visschen, 1968
Frans Verstreken Lier 1923 - 2003 Lier
Collectie Verstreken

Zonder titel, 2016
Tom Marien Lier 1979

“Ik heb een vrouw en twee kinderen. Maar bovenal heb ik een minnares. Ze is wispelturig. Loopt soms over van vreugde. Heeft de ene dag smalle heupen. Dan weer draagt ze de wereld onder haar rok. Ze verlangt niets van me. Maar ik verlang altijd naar haar. Bijna dagelijks beweeg ik me in haar voort. Soms denk ik dat ik alles van haar heb gezien en gehoord. Dan weer ontdek ik een plek waar ik stil van word. Mijn vrouw en mijn kinderen zijn mijn alles. Mijn stad is zoveel anders en meer.”

– Tom Marien, dichter, 2018

Binnennete aan de Werf
Grote Markt
Molenstraat
Kerkhofmolen
Bernard Janssens Lier 1887 - 1976 Lier
Collectie Archief Lier

Fotoprint

“Mijn grootvader was altijd bezig. We kwamen er elke veertien dagen. Ik herinner me hoe ze de reuzen rond 1960 met een takelwagen over het huis tilden en op de koer zetten. Mijn broer, kozijn, nicht en ik speelden met de huppelpaardjes. Ik was toen 8 jaar. Zijn handigheid zit in onze genen. Hij was ook een grappenmaker en een plaagstok. In zijn zak had hij een spin op een veer, daarmee liet hij me altijd schrikken. In zijn atelier vertelde hij graag wat hij aan het doen was. Soms mochten we een penseel vastnemen en meehelpen.”

– Dirk Janssens, kleinzoon, 2018

Bernard Janssens is een echte erfgoedambassadeur. Hij fotografeert, schildert, etst, restaureert, publiceert, verzamelt en is volkskundige. Fotografie heeft een documentair doel. Zijn reportages laten zien hoe de stad verandert. In 1910 sticht hij fotoclub Goed Licht, de latere Koninklijke Lierse Fotoclub. In 1932 opent hij een fotozaak aan de Eikelstraat. Zijn logo: een liereman die zijn instrument vasthoudt zonder het te bespelen. ‘Non pulsata silet’: de lier die niet betokkeld wordt, zwijgt.

Zicht op Lier

Kaartspelers aan begijnhof

Kantwerkster op het begijnhof

Béatrice Du Vinage

Berlijn 1911 – 1991 Borgholm (Zweden)

Collectie Archief Lier

Fotoprint

De Zweeds-Duitse fotografe Béatrice du Vinage in 1935 haar carrière. Haar foto's verschijnen in Duitse, Britse en Amerikaanse kunstmagazines. In de zomer van 1937 doorkruist ze België op een motorfiets. Ze klopt aan bij Stijn Streuvels en Felix Timmermans. Ze maakt heel wat kwaliteitsvolle opnamen. In haar dagboek schrijft ze haar herinneringen neer. “Ieder uur dat je met een bijzonder mens hebt geleefd, laat een spoor na en tekent je. Benut, geniet ervan tot het einde en zo word je langzaam jezelf.” – Béatrice Du Vinage, fotograaf, 1937

Zonsondergang op de Nete

Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 146

Olieverf op doek

“Het De la Haye Ensemble vindt inspiratie bij kunstschilder Raymond de la Haye die vanuit een visie op licht en symboliek opmerkelijke kunstwerken maakte. Zijn schilderijen en etsen zijn verwant met zowel de beeldende kunst als de literatuur en muziek van zijn tijd. Ons ensemble brengt muziek uit de 20ste en 21ste eeuw naast klassieke stukken; het verdedigt componisten van vandaag en heeft aandacht voor waardevol muzikaal erfgoed.”

– Bart Meuris, pianist, 2018

Werf in de sneeuw

Jozef Tilleux Antwerpen 1896 - 1978 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 246

Olieverf op doek

Interieur Sint-Gummaruskerk

Frans Ros Lier 1883 - 1968 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A176

Pastelkrijt

“Mijn vader was altijd aan het schilderen, meestal aan drie schilderijen. Terwijl het ene droogde, werkte hij voort aan een ander en begon hij een nieuw. Er lagen steeds bestellingen te wachten. Altijd opnieuw trok hij naar de begijnhofkerk of de Sint-Gummaruskerk. Hij stond recht aan zijn ezel en ging nooit zitten. Honderden keren heeft hij de interieurs geschilderd, geen enkel schilderij is hetzelfde.”

- Willy Ros, zoon van Frans Ros, 2018

Sint-Gummaruskerk

Isidore Opsomer

Lier 1878 - 1967 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A183

Potlood en pastelkrijt

Breed Netegezicht

Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 325

Olieverf op doek

Een breed landschap op een licht bewolkte dag. Voor inwoners van Lier herkenbaar als de Begijnenvest met achter de bomen de daken van het begijnhof en de begijnenkerk. Raymond de la Haye had in Parijs werken van de impressionisten en pointillisten bewonderd, maar geloofde dat een goed kunstenaar zijn inspiratie ook thuis kon vinden. Dit Netelandschap komt tot leven door het gevoelige gebruik van de tinten grijs, groen en paars. Felix Timmermans maakte met De La Haye kennis op de Begijnenvest en schreef over hem: “De Nete was de Jordaan van zijn hart en de aderslag van zijn leven!” (Felix Timmermans, Schoon Lier, 1925)

WISSELPLEK KUNSTOPDRACHT

Het museum vraagt hedendaagse kunstenaars om hun kijk op schoon en misschien ook minder schoon Lier in beeld te brengen. Ze worden uitgedaagd om Lier op een persoonlijke manier te benaderen. Op deze wisselplek tonen we telkens het resultaat van de jongste opdracht.

Schoon Lier, 2018

Herman van den Boom

Essen, 1950

Fotoprint

“Struinend door Lier en omgeving met mijn camera vond ik het spannend om op de gedachtewereld van Felix Timmermans te stuiten. Zijn Lierse observaties zijn een leidraad geweest voor mijn fotowerken over Lier. Timmermans staat met een been nog volop in de 19^{de} eeuw en met het andere midden in de 20^{ste}. Ik heb mijn foto's gemaakt in de 21^{ste} eeuw met een blik die gevormd is in de 20^{ste} eeuw. Smaak, esthetiek en ruimtelijke ordening zijn altijd door de tijdgeest gevormd en elke generatie zet zich af tegen de voorgaande.”

– Herman van den Boom, fotograaf, 2018

WISSELPLEK AMATEURKUNSTEN

Lier inspireert: het museum nodigt amateurkunstenaars uit om hun artistieke kijk op Lier te delen met de bezoekers. Welk perspectief kiezen ze? Welke plekken zijn populair?

Wisselende presentaties tonen een diversiteit aan invalshoeken.

LIERSTAGRAM

Lierstagram is een venster op Lier. Je ziet hier de stadsgezichten die inwoners en bezoekers posten.

Trek de stad in en laat je op jouw beurt inspireren. Deel je foto op Instagram onder de hashtag #instadlier en bouw zo mee aan het museum.

1.2. Schoon Lier – Lier groeit

LIER GROEIT

De oudste sporen van permanente bewoning dateren van 6.000 jaar geleden. Geleidelijk groeit Lier uit tot de stad zoals we ze vandaag kennen. Vooral religie, economie en oorlog hebben het gezicht van de stad bepaald.

Sinds de heiligverklaring van Gummarus in 850 is Lier een levendig religieus centrum. De stad trekt eeuwenlang zowel pelgrims als religieuze ordes aan. Dat zorgt voor veel economische activiteit en voor de bouw van gast- en godshuizen, kloosters, kerken, het begijnhof ...

Eind 12^{de} eeuw krijgt Lier de rechten en vrijheden van een stad. Dit zorgt voor economische bloei, voor een toename van de bevolking en voor veel bouwprojecten zoals het belfort en de lakenhal. De stad mag een omwalling bouwen, waarvan de Zimmertoren en de Gevangenenpoort nog getuigen zijn. Van de tweede, 15^{de} eeuwse, omwalling zien we vandaag nog het traject in de groene wandelpaden van de stadsvest.

Ook de verschillende oorlogen drukken hun stempel op Lier. Vooral de heropbouw na WO I geeft de stad een nieuw aanzicht.

Volmolen Lier, 1872

Louis Van Engelen Lier 1856 - 1940 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 147

Olieverf op doek

De Volmolen was een watermolen die diende voor het vollen van laken. Van de 13^{de} tot de 16^{de} eeuw levert Lier laken van topkwaliteit. Laken is een zware wollen stof. Eerst wordt wol tot garen gesponnen, nadien tot een ruw lakendoek geweven. De vezels staan open en zijn zichtbaar. Chemicaliën en wrijving verdichten de stof. Vroeger gebeurde dat in urine en met de stotende beweging van het waterrad aan de molen. De Volmolen is tussen 1388 en 1416 gebouwd en werd in 1911 afgebroken. De molen bevond zich aan het einde van de Volmolenstraat en het begin van de Gasthuisvest.

Grenspaal, 1777

Paal LL op kaart Stijnen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B637

Arduin

Plattegrond van Lier

Jacob van Deventer Kampen 1501/02 – 1575 Keulen

In: C. Ruelens e.a., Atlas des villes de la Belgique au XVI^e siècle. Plans du géographe Jacques de Deventer, Brussel 1884-1924

Collectie Mees - Verstreken

Kleurenlithografie

Jacob Van Deventer tekent in de tweede helft van de 16^{de} eeuw van meer dan 220 steden in de Nederlanden een stadsplan. Hij doet dat in opdracht van de Spaanse koning Filips II voor

militaire doeleinden. Van Deventers plannen zijn zeer nauwkeurig. Opvallend zijn de grote onbebouwde gronden tussen de eerste en de tweede stadsomwalling. Bemerk in het zuiden de Gasthuismolen tussen de Molpoort en de Leuvense buitenpoort en in het westen langs de baan naar Antwerpen de leprozerie of het Lazarusgodshuis.

Plattegrond van Lier

Georg Braun en Frans Hogenberg

Keulen 1541-1622 Keulen en Mechelen 1538/40 - 1590 Keulen

In: Civitates Orbis Terrarum, Keulen, 1572-1618

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2451

Gravure

Stadsprofiel van Lier

Johannes Peeters Antwerpen 1624 - Antwerpen 1678

In: M. Zeiller, Topographia Germaniae Inferioris (...),

tweede uitgave, Frankfurt am Main

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2463

Gravure

Stadsprofiel Lier, 1675

Josua De Grave Amsterdam 1643 - 1712 Den Haag

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A557

Inkt en aquarel

Tekenaar Josua De Grave maakt deel uit van het leger van Willem III dat rond 1675 de Zuidelijke Nederlanden doorkruist. Hij documenteert de plaatsen waarlangs de troepen passeren. De Grave tekent Lier vanuit het zuidwesten. Links de Heilige Geestmolen, vervolgens mogelijk de Mechelse buitenpoort en de Mechelse binnenpoort, verderop de begijnhofkerk en ernaast de Sint-Gummaruskerk. Uiterst rechts de Molmolen. Opvallend zijn de onbewoonde beemden rondom de stad. De omwalling is hoog, scherp, niet beplant en goed onderhouden.

Stadsgezicht op de Grote Markt in Lier

Toegeschreven aan Philippe De Momper

Antwerpen 1598-1634 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 403

Olieverf op paneel

Het is marktdag in een welvarend stadje met een binnenhaven. Op het tafereel herkennen we vele Lierse gebouwen: centraal het oude raadhuis met het belfort, links daarvan het Vleeshuis; rechts de Sint-Jacobskapel, met daarachter de toren van de Sint-Gummaruskerk. Toch is het werk geen waarheidsgetrouw beeld van Lier: de binnenhaven heeft er nooit zo uitgezien als hier. Dit levendige paneel is toegeschreven aan Philippe de Momper. Zijn compositie had succes: er zijn vijf versies van bekend.

Zicht op de abdij van Nazareth

Naar: Jacobus Le Roy, Noticia Marchionatus Sacri Romani Imperii hoc est urbis et agri Antverpiensis, Amsterdam, 1678

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2482

Gravure

In 1236 vestigde een gemeenschap cisterciënzerinnen zich in Lier. De eerste priorin was de dochter van de stichter: de mystica Beatrijs van Nazareth. De enige abdij op Liers grondgebied kende een voorspoedig bestaan tot de verwoesting in 1579 door de Geuzen.

De heropbouw duurde tot 1655. In 1797 onderging de abdij het lot van de meeste kloosters: de zusters werden verdreven en de gebouwen werden samen met de inboedel in beslag genomen en verkocht. Thans rest enkel het domein langs de Kleine Nete met het poortgebouw uit 1614.

Panoramisch zicht op het kartuizerklooster,

18de eeuw

Reynier Blokhuisen

Amsterdam 1563/83 - 1724/44

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A317

Gravure

Na de verwoesting van hun klooster in Antwerpen door de troepen van Maarten van Rossum verhuisden de kartuizers in 1543 naar Lier. Ze vestigden zich aan de huidige Kartuizersvest, tussen de eerste en de tweede omwalling aan de kant van de Lisperpoort. De gebouwen werden voltooid in 1570. De aparte huisjes (*cellae*) met een tuintje waarin de kartuizers in stilte en eenzaamheid leven, zijn goed te zien op de gravure. In 1783 werd het klooster opgeheven door keizer Jozef II. De gebouwen vervielen en werden verkocht. Enkel het poortgebouw 'Het Kruis' is bewaard.

Panoramisch zicht op het Predikherenklooster

Jacobus Harrewijn

Amsterdam 1660 - 1727 Brussel

In: F. Bern. de Jonghe, Belgicum Dominicarums, 1719

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2483

Gravure

Carte particulière des environs de Lier et d'une partie de la campine, 1704

Eugène-Henri Fricx Brussel 1644 - 1730 Brussel

Collectie stadsmuseum, inv.nr. 2442

"Koningshooikt is een samenvoeging van de dorpen Koningsbos(schen) en Hoyckt. Ter hoogte van Donderheide lag Koningsbos, op gronden die eeuwenlang in adellijk bezit waren. De gemeente had kerk noch parochie. Pastoor Sies van het naburige Hoyckt, een gehucht van Berlaar ter hoogte van de huidige dorpskern, ondernam midden 18de eeuw pogingen om beide dorpen samen te voegen. Op een plattegrond tekende hij hoeveel parochieloze huizen Koningsbos telde. In 1821 werd de gemeente Koningshooikt opgericht. Nog steeds zeggen oude Hooiktenaars die op de grens met Duffel wonen dat ze kerkelijk bij de Mijlstraat horen en burgerlijk bij Hooikt."

– Achilles Aertgeerts, Hooikt-historicus, 2018

Romeinse munten, 4de eeuw

Brons

In 1937 vonden arbeiders bij de bouw van autobusgarage Kruger aan de Paul Krugerstraat bij toeval vierduizend bronzen munten uit de 4de eeuw en een zilveren denarius uit de periode 196-211. De schat

werd verdeeld onder de vennoten van de firma Kruger. De munten zijn klein en niet allemaal leesbaar. Van een deel kunnen we zeggen onder welke Romeinse keizer ze geslagen zijn. Vermoedelijk werden ze verstoep tijdens de invallen van de Franken (begin 5de eeuw).

Zegelmatrijs van het begijnhof, 14de eeuw

Zegelmatrijs van het begijnhof, eind 16de - begin 17de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B2552 en inv.nr. B2553

Messing

In 1258 kreeg het Lierse begijnhof de toelating van de bisschop van Kamerijk om een kapel te bouwen en het jaar nadien werd het begijnhof een zelfstandige parochie. Hierdoor kon het, in persoon van de hofmeesteres, rechtsgeldige handelingen stellen. Al in 1272 is er sprake van een zegel van het begijnhof. Dat is wellicht deze zegelmatrijs, die van voor 1300 zou dateren en daarmee de oudst bekende uit Lier is. Ook de pastoor van het begijnhof had vanuit zijn functie het recht op zegelen van officiële stukken. Daarvan is de tweede matrijs (ca. 1600) een voorbeeld.

Schoon Lier

Lier groeit

Onderkaak met kies van een wolharige

mammoet, 10.000 voor Christus

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B2321

Been

Op 28 februari 1860 stoten werkmannen op beenderen van enkele mammoeten bij het uitdiepen van de afleidingsvaart tussen de Mechelsepoort en de Antwerpsepoort. Tijdens de laatste ijstijd (12.000 jaar geleden) zwierf de wolharige mammoet rond op de grasvlaktes. Mammoeten wisselen tijdens hun hele leven van kiezen: terwijl de eerste afslijt, ligt de volgende klaar en schuift naar voor. Deze tand is de laatste tand geweest van het dier. Uit onderzoek blijkt dat de mammoet minstens 40 jaar oud was toen hij stierf.

Wederopbouw stad Lier na WO I, Rechtestraat, Rolwagenstraat

Gerard De Ridder Antwerpen 1878 - 1958

Privécollectie

Inkttkening

Al snel na de vernieling van de stad in 1914, denkt men na over heropbouw. Lier wil meteen inzetten op stadsuitbreiding en een verbeterde verkeerscirculatie, toegankelijkheid en bereikbaarheid. Architect De Ridder krijgt in 1915 de opdracht om een plan uit te tekenen. Hij stelt voor om enkele rooilijnen aan te passen; de huizen tussen Rolwagenstraat en vest zou hij niet heropbouwen. Voor de zwaar vernielde Vismarkt schrijft de stad een wedstrijd uit.

Zuid-Australië voor en na WO II

Collectie Archief Lier

Fotoprint

Een aantal vernielde woningen bouwt men herop met buitenlandse financiering. Aan de Antwerpsesteenweg komt een hele nieuwe tuinwijk, genoemd naar het Australisch hulpcomité dat de bouw financiert. Het project start in 1921 en telt 71 huizen. Architecten Flor Van Reeth, Jef Huygh en Maurice Dieltiens tekenen het ontwerp. Ze laten zich inspireren door begijnhoven. Tijdens WO II vallen twee V1-bommen op de wijk. Vele woningen werden vernield. Er vallen 13 burgerslachtoffers. De huidige wijk is gebouwd tussen 1953 en 1963.

Sint-Jacobskapel Grote Markt voor, tijdens en na WO I

Collectie Archief Lier

Fotoprint

Voor 1914 staan aan de Grote Markt woningen met wit bepleisterde classicistische gevels. Door de oorlog in oktober 1914 zijn vele huizen vernield. Er ontstaat een discussie: herbouwen we de huizen met de sobere witte gevels of kiezen we voor neostijlen met elementen uit de barok, rococo en Vlaamse renaissance? De bouwraad kiest voor het

laatste. Traditionele architectuur zal rust, stabiliteit en vertrouwen uitstralen. Een schilderachtigere stad zal toerisme en handel bevorderen. Daarom ziet de Lierse Grote Markt er vandaag ouder uit dan voor de oorlog

Lierse Furie op 14 oktober 1595

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 11

Olieverf op doek

In 1582 heroverden de Spaanse troepen Lier op de calvinistische opstandelingen: de Spaanse Furie. Vele inwoners verlieten de stad en Lier werd aanzienlijk armer. Dertien jaar later (1595) viel Frankrijk de Spaanse Nederlanden aan. Hierdoor zagen de Noord-Nederlandse troepen een kans voor een nieuw offensief. Een strijdmacht uit Breda drong Lier binnen en plunderde de stad: de Lierse Furie. Het Spaanse garnizoen dat de stad moest bewaken, trok zich terug, maar slaagde erin bodes te zenden naar garnizoenen in Antwerpen en Mechelen. Met hun hulp konden zij de Nederlandse troepen uit Lier verdrijven.

1.3. Schoon Lier nodigt uit

LIER NODIGT UIT

In 1930 verschijnt de *Geïllustreerde Gids voor Lier* en stelt men de Zimmertoren open voor het publiek. Het is een eerste aanzet om zowel binnenlandse als buitenlandse toeristen warm te maken voor een bezoek. Na WO II trekt de promotiemachine zich pas goed op gang. Er worden affiches, vouwbladen en gidsenblaadjes gedrukt om “in alle werelddelen te verspreiden” en zo het “vreemdelingenverkeer” te bevorderen. En met succes: in 2017 passeerden mensen uit meer dan zeventig landen aan de toeristische balie van Lier. Welke troeven speelt Lier uit? Zowel het rijke erfgoed als de recreatieve mogelijkheden van een stad aan het water worden in de kijker gezet. Dat zien we al in het midden van de twintigste eeuw met slogans als ‘Kunstenstad aan de Nethen’ of ‘het Brugge der Kempen’. Vandaag verleidt Lier toeristen nog steeds met erfgoed en water, maar ook met natuur en gastronomie.

Belgium and Luxemburg. Handbook for Travelers, 1931

Karl Baedeker

Essen 1801 - 1859 Koblenz

***Collectie Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience,
inv. nr. K 29612***

Toeristische folder, jaren 50, 60, 70, 80, 90

Collectie Archief Lier

Toeristen bezoekt Lier, het Brugge der Kempen, ca. 1950

Collectie Archief Lier

Diorama Lier kunstenstad / Pallieterstad / Nethen

Collectie Zimmermuseum

2. Lierke Plezierke: (eerste deel zaal 2)

LIERKE PLEZIERKE

Lier heeft niet alleen de bijnaam 'Schoon Lier', maar ook 'Lierke Plezierke'. De stad is met andere woorden gekend als een plek van vrolijke ontspanning. Hier tonen we wat Lier zo plezierig maakt.

Feesten

Al eeuwenlang brengen feesten leven in de brouwerij. Lier heeft tot op vandaag een drukke kalender met processies, kermissen, jaarmarkten, sportevenementen en wijkfeesten.

Reuzen

Bij sommige feesten zijn de Lierse reuzen van de partij. Ze waren er al in de 15^{de} eeuw, maar de traditie is nog steeds springlevend. Sinds 2017 hebben ze zelfs een eigen feestdag: GrOOte Zondag.

Muziek

Ook muziek is niet weg te denken uit de stad. De drie torens laten op geregelde tijdstippen van zich horen. Hun klokken geven niet alleen het uur aan, maar spelen ook muziek.

Liers vlaaike

Geen ontspanning zonder eten en drinken. Hiervoor staat het Liers vlaaike symbool. Het gebakje wordt het hele jaar door gegeten en zal nooit ontbreken op feestelijkheden in de stad.

Pallieter

Een andere vorm van ontspanning is het genieten van de natuur. In Lier noemt men dat 'Pallieteren', naar het boek van Felix Timmermans. De stad is trots op haar vele 'Pallieterplekken'.

Lierke Plezierke

Al deze elementen komen samen in het begrip 'Lierke Plezierke'. Deze naam werd in 1928 door Felix Timmermans bedacht voor een stoet, maar dekt vandaag een veel bredere lading.

2.1. Oorsprong Lierke Plezierke

OORSPRONG LIERKE PLEZIERKE

In 1928 wordt een gouden bruiloft gevierd in de straat van schrijver en beeldend kunstenaar Felix Timmermans. Het feestcomité organiseert een stoet met Lierse folklore en taferelen uit Timmermans' boeken. De stad geeft toelating om de reuzen en het Ros Beiaard te laten meelopen in ruil voor een tweede optocht, een week later. De stoet krijgt de naam 'Pallieterstoet'. Timmermans schrijft er een brochure bij met als titel *Lierke Plezierke*, met uitleg over de verschillende verhalen die worden uitgebeeld in de stoet.

Wat Timmermans onder het begrip 'Lierke Plezierke' verstaat, brengt hij later samen in een ontwerp voor een glasraam. Processies, stoeten, muziek, eten en drinken staan hierin symbool voor de vrolijke ontspanning.

Beschrijving door Felix Timmermans van den Folkloristischen Stoet die de stad zal rond gaan, ter gelegenheid van het vijftigjarig huwelijksfeest VAN PEBORGH - VERSTRAETEN, gevoerd door De Heyderstraat en Klein Venetië te Lier, op 11 en 17 juni, met medewerking van 't Stadsbestuur, Lier, 1928

Felix Timmermans

Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie Archief Lier

De Pallieterstoet begint met gendarmes, herauten, de suisse, Lierse keersters en huppelpaardjes. Dan komen de trosdragers van het belofte land en de groep *Pallieter*. We zien Pallieter en Marieke te paard, in de huifkar met hun drieling en ook de 'mand van overvloed' (vol kinderen).

Jozef en Maria, Suskewiet, Pitje Vogel, Schrobberbeek en engeltjes vertolken *En waar de ster bleef stille staan*. Dan volgt *Anne-Marie*: Cupido zaait onrust bij Anne-Marie, mijnheer Pirroen en andere personages. Een carnavalstoet verwijst naar volksfeesten. De reuzentrein sluit af.

Lierke Plezierke

In: Ons Land, jg 10, 23 juni 1928

Collectie Archief Lier

Er komt veel volk kijken naar de Pallieterstoet in 1928. Om iedereen wegwijs te maken, opent de gidsenbond een inlichtingenbureel, het eerste VVV-kantoor. August Van Dijk fotografeert de eerste ommeegang en verkoopt de week nadien zijn postkaarten als zoete broodjes. Reporters uit binnen-en buitenland getuigen "van het feit dat de Lierenaren aan levenslustigheid, vreugde en opgeruimdheid geen gebrek hebben" (*Ons Land*, 1928).

Pallieterstoet 1928

Collectie Archief Lier

Print

Studie voor een glasraam

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie Belfius Bank, inv.nr. 12026

Gouache op papier

In het glasraam vat Timmermans zijn Lierse volkswereld samen. Hij verdeelt een liggende rechthoek in negen veelhoekige vakken met typische Lierse taferelen. Linksboven de belangrijkste monumenten, ernaast een kermis en een tafereel uit de Lierse ommeegang, de reuzentrein. In het midden van de compositie Sint-Gummarus met het wonder van de boom en de bron. Linksonder een stilleven van eten, drinken en ontspanning. In het midden een processie met een Mariabeeld, gevolgd door een bisschop, mannen en processievaandels. Helemaal rechts het wapenschild van de stad.

"De Herberg nevens de kapel. De processie gaat niet uit omdat het kermis is, maar het is kermis omdat de processie uitgaat. Eerst de heilige met gebeden en waslicht vereerd, en er dan een goede pint op gezet en een volle schaal op gegeten!"

– Felix Timmermans, *Schoon Lier*, 1925

Lierke Plezierke

Felix Timmermans en Oscar Van Rompay Lier 1886 - 1949 Lier en Lier 1899 - 1997 Lier

Glasverf op glas

Dit is alles wat rest van het glasraam dat Felix Timmermans ontwerpt voor herberg Si bemol. Oscar Van Rompay liet in 1932-1933 het hoekhuis van de Mosdijk en de Aragonstraat verbouwen. In de gevel liet hij glasramen van Eugeen Yoors plaatsen. Op 18 mei 1940 blies het Belgische leger alle bruggen over de Nete op om de Duitse troepen tegen te houden. De ontploffing vernielde de glasramen. In juni 1940 maken Timmermans en Van Rompay een nieuw glasraam aan de Aragonstraat. Timmermans ontwerpt, Van Rompay schildert. In 1969 verdwijnt ook dit glasraam tijdens de verbouwing tot winkel.

2.2. Lierke Plezierke en de feesten

FEESTEN

“Het wemelt van wereldse en geestelijke feesten en gebruiken, die te samen gekeperd in een frisse guirlande rond het Lierse jaar gehangen zijn. Lierken Plezierken!” (Felix Timmermans, *Lierke Plezierke*, 1925)

De rijke feesttraditie in Lier is nog steeds springlevend. Vaste waarden zijn Lier Kermis, de Mariale Kinderprocessie, de Sint-Gummarusprocessie, de Sacramentsprocessie en de Jaarmarkt in Koningshooikt. Deze feesten worden jaarlijks georganiseerd. Daarnaast is er om de vijftiengintig jaar de grootse ommegang bij de Sint-Gummarusprocessie. Op kleinere schaal, maar niet minder druk bezocht, zijn er wijkfeesten en sportevenementen. Oude tradities worden vandaag ook nieuw leven ingeblazen. Zo trekt sinds 2015 de Processie van het Eerste Licht jaarlijks van de Sint-Gummaruskerk in Lier naar de Sint-Gummaruskapel in Emblem. En sinds 2017 hebben de Lierse reuzen hun eigen feestdag op GrOOte Zondag.

Daarnaast zien veel nieuwe initiatieven het licht. Vooral in de zomermaanden wordt de kalender steeds voller. Zomer in 't Park trapt bijvoorbeeld de vakantie af met theater, film en muziek.

Filmpjes

Vlaamsche Kermis, Kranske, 1911 © Archief Lier

Supportersdroom: Derby Lier, 1931 In: *De prehistorie van Lier*, © Leo Raymakers

Lier bevrijd In: *De prehistorie van Lier*, © Leo Raymakers

100-jarige in Lier In: *Journal* 12-5-1954, © VRT-Beeldarchief

Sint-Gummarusprocessie in Lier In: *Journal* 20-10-1954, © VRT-Beeldarchief

Keerseken in de lanteern, 1958 © Frans Verstreken

50 jaar Lyra In: *Journal* 15-6-1959, © VRT-Beeldarchief

Honderdjarig jubileum Trientje Smits © L. De Ridder

Sint-Gummarusomweg, 1965 © Archief Lier

Donkfeesten, 1969 © Frans Verhoft

Zimmercavalcade, 1980 © Lierse Ciné Club

Lier Kermis, 1988 © Archief Lier

Sint-Gummarusprocessie, 1990 © Archief Lier

Historische heruitgave huwelijk

Filips de Schone en Johanna van

Castilië, 1996 © S.V.C. Pirroen

De Kleedkamer, 2017 © VRT-Beeldarchief

Sacramentsprocessie Koningshooikt, 1996 © S.V.C. Pirroen

Zazou, 2003 © Peter de Bruyn

20 jaar La Rocca, 2008 © La Rocca

Novemberfoor, 2012 © Koen Cockaert

Gummarusfeesten, 2015 © Lierse Ciné Club

Processie van het Eerste Licht, 2016 © Mon Rottiers
grOOte zondag, 2017 © Jan Hauwaert
Jaarmarkt Koningshooikt, 2017 © Mon Rottiers
Zomer in het park, 2017 © Liers cultuurcentrum

Processie, 1920

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 498
Olieverf op doek

Affiches

Collectie Archief Lier
Collectie Mees-Verstreken
Collectie Brioen
Collectie Kempens Wielermuseum
Prints

“Lier Feest. Dat is vier dagen lang de zomer in gang trappen. Dat is op donderdagavond uw voordeur achter u dichttrekken en op zondagavond uitgeput in uw zetel ploffen. Dat is vrienden tegenkomen, lachen en een pint drinken. Dat is muzikale verwondering zien op het gezicht van een kind. Dat is met een bonte ploeg vrijwilligers iets in elkaar boksen voor elke Lierenaar en iedereen die mee wil feesten. Dat is deugnieterij, nu en tot in de eeuwigheid. Amen.”

– Thomas Renders, voorzitter Lier Feest, 2018

Banier Sint-Gummarusfeesten, 1965

Frans Van Immerseel Borsbeek 1909 – 1978 Wilrijk
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B529, B707,
B708, B793, B1731
Katoen

Elke 25 jaar bevestigt de bisschop de echtheid van de relieken van Sint-Gummarus en maakt de stad zich op voor een bijzonder feest. Een ommegang met praalwagens en taferelen uit de geschiedenis van Lier trekt door de straten, een week nadien gevolgd door een extra grote processie. Een comité organiseert alles en rekent op de vrijwillige inzet van een massa Lierenaars. Stoetenbouwer Frans Van Immerseel bedenkt in 1965 een bevlaggingsactie. Alle huizen op de route van de ommegang hangen een voor de gelegenheid gemaakte vlag uit, verwijzend naar de wijk of de geschiedenis van de woning.

Processietoorts Lierse buildragers, 1725

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B48
Verguld en verzilverd lindehout

Tijdens processies en ommegangen stapten de verschillende broederschappen en ambachtsgilden van de stad feestelijk uitgedost op achter het vaandel of embleem van hun vereniging. Doorgaans stond daar de patroonheilige op afgebeeld. Ook het bescheiden ambacht van de buildragers – werklui die onder meer de schepen moesten lossen en laden – droeg een eigen teken mee. Volgens de traditie is deze processietoorts van omstreeks 1725, met taferelen uit het leven van stadspatroon Sint-Gummarus, afkomstig van het buildragersambacht.

“Ik stap al 30 jaar mee in de processie. Gestart als 6-jarige bij Chiro Sint-Gummarus. Wij helpen nu de zwaarste vlaggen te dragen. Ik probeer elke keer met Rudy Verbruggen en Tom

Vekemans te dragen. Een man draagt, de anderen ondersteunen de gordel en houden aan elke kant het uiteinde van de vlag vast. Het gewicht zit hoog, dat is moeilijk. De vlag afnemen en terughangen in de kerk is spannend. Dan de vlag in de gordel zetten én de wind op het parcours. Hopelijk kan ik het nog lang doen. Elk jaar krijgen we positieve reacties. Leve de traditie!” – Joeri Michielsen, vaandeldrager, 2018

Processie op het begijnhof, 1909

Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 447

Olieverf op doek

Op de eerste zondag na Sacramentsdag gaat de Mariale Kinderprocessie uit. Na de eucharistieviering in de Sint-Margarethakerk trekt de processie door het begijnhof. Men draagt verschillende Mariabeelden mee, zoals de Spaanse Onze-Lieve-Vrouw van de begijnhofkerk, de Onze-Lieve-Vrouw van de Sint-Gummaruskerk en Onze-Lieve-Vrouw van Lachenen. Kinderen in oude processiekledij dragen de mantel van Gummarus, de patroonheilige van de stad, en strooien bloemblaadjes en papiersnippers. Een ingetogen en biddende groep begijnen begeleidt het begijnhofschrijn. Achter hen volgen historische processievaarders. De priester met het Heilig Sacrament sluit de processie af

2.3. Lierke Plezierke en Muziek

MUZIEK

Vrolijke deuntjes klinken met regelmaat uit de drie torens van Lier.

In de Sint-Gummarustoren stuurt een automatisch trommelspeelwerk de vijfendertig beiaardklokken aan. Elk jaar installeert de beiaardier nieuwe muziekstukjes op de trommel, voor het uur en voor alle kwartieren. Daarnaast bespeelt hij op vaste tijdstippen de beiaard. De klok in het belfort sloeg oorspronkelijk enkel het uur en alarmeerde de bevolking in geval van nood. Sinds 1971 hangt er een beiaard met vijftientig klokken. Ook deze spelen een melodie op het uur en op alle kwartieren.

In de Zimmertoren is een ander geluidsmechanisme aan het werk. Op de zijgevel staan vier figuren met elk een eigen klok. Het torenuurwerk zet hen in beweging: drie figuren slaan de kwartieren en de vierde klopt het aantal uren.

TORENMUZIEK

Wil je graag meer weten over de muziek die klinkt uit de torens?

Druk op de knop om het gewenste filmpje af te spelen. Je hoort de muziek en het bijhorende verhaal. Louis Zimmer vertelt over de Zimmertoren, beiaardier Koen Van Assche over de Sint-Gummarustoren en het belfort spreekt voor zich.

Filmpje Zimmertoren:

Jonger dan je denkt, 9-9-1968 © VRT-Beeldarchief

Kijk omhoog, 9-6-1965 © VRT-Beeldarchief

Lodewijk Zimmer geeft uitleg over zijn toren in Lier, 2-3-1936 © VRT-Beeldarchief

Het heelal tussen 4 muren, 1953 © Frans Verstreken,

Filmpje Gummaruskerk = nieuw gemaakt

Filmpje belfort = nieuw gemaakt

Uit de Sint-Gummarustoren weerklinkt elke zaterdagmiddag muziek, wanneer de beiaardier het klavier van de beiaard bespeelt. Elk kwartier klinkt bovendien een kort deuntje, op het uur gevolgd door de uurslag.

Dit automatisch speelwerk uit 1712 werkt zoals een grote muzikadoos via een trommel met pinnen. Jaarlijks zorgt de beiaardier voor een aanpassing van de muziekstukjes door de

pinnen op de speeltrommel te verplaatsen. De toren heeft een beiaard sinds de 16de eeuw. Vandaag telt het instrument 52 klokken. Dankzij een prestigieuze restauratie in 2004 klinken ze beter dan ooit.

Aan de zijgevel van de Zimmertoren hangen sinds 1930 vier klokjes onder twee luifels. Bij elk klokje hoort een personage en een levensfase: het kind Bertha uit het boek *Ernest Staes* van Anton Bergmann, Anton Bergmann als student, smid Lodewijk Van Boeckel en ouderling Mijnheer Pirroen uit een boek van Felix Timmermans. Bertha, Anton en Lodewijk luiden elk kwartier, Mijnheer Pirroen slaat het aantal uren. Na de laatste klokslag van twaalf uur 's middags verschijnen portretten van de drie koningen van België en de zes burgemeesters van Lier tussen 1830 en 1930.

Er hangen 25 beiaardklokken onder de torenspits van het belfort. Daaronder de twee oude klokken die tot 1971 als enige zorgden voor het aangeven van uur en gevaar. Lierenaar Alexis Jullien goot de ene in 1704, de andere is in 1834 gemaakt. Elke beiaardklok heeft een elektromagnetische hamer. Een computergestuurd signaal zet deze hamer in beweging. Het weinig flexibele systeem wordt in 2018 vervangen. Elk kwartier klinkt een korte melodie, op het uur een uitgebreider fragment.

Ontwerptekening nieuwe beiaardtrommel Sint-Gummaruskerk, 1708

Henricus Joltrain

Collectie Archief Lier

Potlood op papier

Een speeltrommel is een mechanisme dat beiaardklokken automatisch laat klinken: een draaiende cilinder met gaatjes waarin pinnen steken. Elk pinnetje trekt een kabel aan die een hamer op een klok doet vallen. Ieder jaar verplaatst de beiaardier de pinnen voor nieuwe muziek op uur en kwartieren. Dit is de enige nog werkende 'springtrommel', in gebruik sinds 1712. Na één omwenteling verspringt het mechanisme boven de trommel 1 cm, naar een andere reeks pinnen. Een uitvinding van de Antwerpse horlogemaker Henricus Joltrain. Ook zijn ontwerptekening en het schaalmodel (Museum Vleeshuis | Klank van de Stad) bleven bewaard. Samen met de springtrommel zijn ze Vlaams topstuk.

2.4. *Lierke Plezierke en Pallieter*

PALLIETER

'Pallieter' staat voor een levenslustige kerel en 'Pallieteren' voor zorgeloos en genietend in de natuur rondwandelen. De naam van het hoofdpersonage uit de gelijknamige roman is een begrip in Lier en ver daarbuiten. Het boek is een van de best verkochte publicaties in het Nederlandstalige gebied en is in dertien talen vertaald.

Timmermans schrijft *Pallieter* na zijn verhalenbundel *Schemeringen van de dood*. Deze bundel weerspiegelt een donkere, zoekende periode. Het herstel na een kritieke operatie in 1911 is een kantelpunt. De schrijver staat weer positief in het leven en in zijn volgende boek laat hij Pallieter zorgeloos door het Neteland rennen.

Nog steeds bieden de Pallieterstad en het Pallieterland hoogst genietbare plekken om tot rust te komen. Ontdek hier de Pallieterplekken van de Lierenaars en ga zelf op zoek naar jouw favoriete stekje.

Schemeringen van de dood, 1910. Nummer 84 der Duimpjesuitgave. Met illustraties van Flor Van Reeth
Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Maldeghem, Vict. Delille, 1910

Collectie Archief Lier

Timmermans schrijft *Schemeringen van de dood* na de begijnhovenreis (1909) met architect Flor Van Reeth. De zes verhalen ademen een “paddenstoelenatmosfeer en kelderlucht” uit (Timmermans, *Uit mijn rommelkas*, 1922). Als twintiger beleeft Timmermans een geestelijke crisis: “Zijn en niet-te-zijn, trekkingen van hier naar ginder, in angst, nostalgie naar levenslust en waarheid hunkerend”. In 1911 ondergaat Timmermans een operatie met complicaties. Hij zweeft tussen leven en dood. Daarna gooit hij zijn somberheid af. “Och, plots als in een bliksem, zag ik hoe eenvoudig het leven is” (Timmermans, *Uit mijn rommelkas*, 1922). Hij is klaar voor *Pallieter*.

Omslag voor Pallieter

‘Sneeuw’, handschrift van een hoofdstuk uit Pallieter

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1240

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1444

Inkt en potlood op papier

Pallieter, 1916

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Eerste druk, Amsterdam, P.N. van Kampen en Zoon

Collectie Archief Lier

Timmermans werkt ruim drie jaar aan *Pallieter*. Eerst verschijnen de hoofdstukken als vervolgverhaal in *De Nieuwe Gids*. In 1914 sluit Timmermans een contract af met uitgeverij P.N. Van Kampen in Amsterdam. In 1916 verschijnt het boek. *Pallieter* beschrijft het gelukkige leven van een jongeman in het Netelandschap. *Pallieter* ontmoet Marieke, wordt verliefd en trouwt met haar. Uiteindelijk trekt het jonge gezin de wijde wereld in. In volle oorlogstijd steekt het boek lezers een hart onder de riem. Meer dan één miljoen exemplaren zijn intussen verkocht. Critici noemen *Pallieter* een kneuterige streekroman. Vandaag verdient het boek opnieuw erkenning als vernieuwend meesterwerk.

Pallieter, 1927

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

14de druk, Amsterdam, P.N. van Kampen en Zoon

Collectie Archief Lier

Enkele passages uit *Pallieter* liggen gevoelig voor de katholieke kerk. Nederlandse en Belgische bisschoppen krijgen vanuit Rome de opdracht om hun gelovigen af te raden het boek te lezen. Timmermans wil vermijden dat *Pallieter* op de Index, een lijst van verboden boeken, zou belanden en doet een aantal aanpassingen, op aanraden van theoloog Dr. Theodoor Van Tichelen. Later, wanneer de kritiek luwt, waagt uitgever Van Kampen het toch om bepaalde gevoelige passages opnieuw in te voegen. Er bestaan dus verschillende edities, ‘gekuiste’ en ‘ongekuiste’.

Druiventrosdragers

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Collectie Belfius Bank, inv.nr. 12028

Olieverf op paneel

Timmermans heeft dikwijls ‘De mannen van het Beloofde Land’ uitgebeeld, in schilderijen en tekeningen. Hij haalde zijn lievelingsthema bij de gevelsteen van de gelijknamige herberg in de Begijnhofstraat. Eigenlijk gaat het om ‘De terugkeer van het Beloofde Land’. Het verhaal

komt uit het Bijbelse boek Numeri (Num. 13). De twee trosdragers zijn Jozua en Kaleb, de verspieders die Mozes het bewijs brengen dat het land waar de Israëlieten zich willen vestigen een land van melk en honing is. Net zo zal ook het beloofde koninkrijk van Christus voor wie Hem volgt, overvloedig vruchten voortbrengen.

Pallieter, 1921

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

Leipzig, Insel-Verlag

Collectie Archief Lier

Pallieter is het meest succesvolle literaire exportproduct van het Nederlands taalgebied in de afgelopen honderd jaar. De roman is in dertien talen vertaald. Honderdduizenden exemplaren gaan over de toonbank. De eerste vertaling verschijnt in het Duits (1921), gevolgd door het Frans (1923), Engels (1924), Zweeds (1925), Tsjechisch (1927), Italiaans (1929), Deens (1936), Sloveens (1938) en Esperanto (1933). Bekende auteurs onthalen Pallieter met veel lof.

“Lees, je zult lachen, maar ook diep ontroerd worden” – Rainer Maria Rilke, dichter, 1922

“Hoe doe je dat, het zinderen van de zomerzon in woorden vangen? De kilte die uit de aarde kruipt in zinnen kneden? Timmermans wist wel hoe het moest. Hij schilderde geuren en kleuren, warmte en wind in een taal die zo gul en gulzig is dat je de regen hoort trommelen, vrieskou voelt kraken, voorjaarsvochtigheid ruikt.” – Gerda Dendooven, illustratrice en auteur, 2016

PALLIETERPLEK EN PALLIETERKAART

Het museum vierde in 2016 honderd jaar Pallieter met een oproep aan de Lierenaars om hun favoriete Pallieterplek bekend te maken. Pallieteren betekent oorspronkelijk genieten van de natuur, maar de hedendaagse Lierenaar geniet op de meest diverse plekken. Op de Pallieterkaart vind je vijftientig van die plekken en in de video's stellen negen Pallieters hun lievelingsplek persoonlijk aan je voor. Neem een kaart, trek erop uit en geniet zoals alleen Pallieters dat kunnen!

© stadsmuseum Lier_de kleine expeditie, 2018

Met dank aan de Lierenaars

2.5. Lierke Plezierke en de Reuzen

REUZEN

Als de Lierse reuzen buitenkomen, is het pas echt feest. Lier telt drieëntwintig reuzen en hun aantal blijft groeien. De helft ervan zijn oude reuzen. Al in de 15^{de} eeuw wandelen ze mee in processies en stoeten. In het begin gebeurt dat jaarlijks, maar tussen 1840 en 2015 laten ze zich enkel om de vijftientig jaar zien in de Sint-Gummarusomweg. Sinds 2017 komen de reuzen opnieuw jaarlijks buiten, op hun eigen GrOOte Zondag.

Van alle nog bestaande reuzentreinen in België, is de Lierse voor zover we weten de oudste en meest volledige. Een reuzentrein is een geheel van reuzen, wagens en fabeldieren. De trein begint met de huppelpaardjes met ruiters en het Ros Beiaard met de vier heemskinderen. Dan verschijnt de reuzenfamilie: Goliath, Reuzin, Kamenierster, Kinnebaba, Grotemoe, Groteva, Jannekebroer, Miekezuster en twee Moorse knechtjes. Daarna volgen de wagens en fabeldieren. In de 20^{ste} eeuw komen er nieuwe reuzen bij: wijken en verenigingen maken eigen reuzen die hen in de stoet vertegenwoordigt.

Geen reuzen zonder mensen. De Lierse Pijnders dragen de reuzen en De Gezellen van 't Groot Volk verzorgen hen, organiseren de optochten en geven advies bij de creatie van nieuwe reuzen.

Kamenierster, hoofd, armen en handen vermoedelijk 19de eeuw, draagstructuur 2015

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0822

Draagstructuur: hout en wilgenteen; hoofd en handen: hout (populier); armen: metaal (zink); haar: paardenhaar

Kamenierster is de meid van Reuzin. Naast Goliath en Reuzin is zij de derde grote reus van het gezelschap. Ze meet 4 meter en weegt ongeveer 40 kilogram. In 1604 wordt zij voor het eerst vermeld in de stadsrekeningen. Haar hoofd en handen zijn van beschilderd hout. Ze is herkenbaar aan haar hoedje met pluim en haar witte schort.

“Het leuke aan reuzen dragen is de reactie van de toeschouwers. We stappen op mensen af, nemen ze bij de arm, draaien rond op de muziek. Soms laten we ze schrikken. Ik draag alle reuzen, sinds 1990, en ik ben de peter van Cor de Kluts, een wijkreus uit Het Looks. Er is een groot verschil in de reuzen. Goliath heeft binnenin ijzeren buizen, hij beweegt moeilijker. Een rieten mand gaat gemakkelijk mee. Naast elke reus stapt een begeleider. Die waarschuwt de drager over de hindernissen dichtbij. We wisselen regelmatig van plek.”

– Dirk Van de Velde, pijnder, 2018

Helm van Goliath, vermoedelijk 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1433

Karton, hout en papier-maché

Goliath is de stamvader van de reuzenfamilie. In 1469 ziet hij het levenslicht. Zijn personage komt uit een Bijbels verhaal (1 Sam. 17): de Joodse herdersjongen David doodt met zijn slinger de Filistijnse reus Goliath. De zege van goed over kwaad. Goliath draagt een zilverkleurig harnas en helm, hij houdt een zwaard en een perkamentrol vast. Dankzij een ingebouwd mechanisme kunnen zijn ogen bewegen van links naar rechts. Goliath is 4 meter hoog en weegt 65 kilogram.

“Voor mijn afstudeerproject bij de opleiding conservatie-restauratie aan Universiteit Antwerpen behandel ik de helm van reus Goliath. Die is gemaakt van papier-maché, hout (dennenhout) en textiel (jute en katoen). Eerst voerde ik een uitgebreid onderzoek naar materiaal en technieken. De helm bleek viermaal overschilderd. Dan volgt de behandeling. De schade bestaat voornamelijk uit oppervlaktevuil, verfverlies, lacunes en vervormingen. De helm wordt gereinigd. Verflaag en losse delen worden vastgehecht. Het doel van de behandeling bestaat erin de helm stabiel te maken en het erfgoedobject te verzekeren van een lange toekomst.”

– Nina Van Molle, student restauratie/conservatie papier, 2018

Huppelpaardje, vermoedelijk 1950

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B830

Wilgenteen, hout, textiel en leder

Vooraan in de stoet, als lijfwacht van het Ros Beiaard, lopen de huppelpaardjes. De oudste zijn van riet, bespannen met textiel, en stammen vermoedelijk uit 1950. Twintig zijn van polyester, waarschijnlijk gemaakt in 1974. De paardjes maken grillige sprongen en bewegingen. De ruiters houden een stok vast waaraan een varkensblaas hangt. Hiermee slaan ze plagerig de toeschouwers op het hoofd.

Ommegang van Lier

In: 't Samen-spraake tusschen Hans-Vlaey: en Piet Bult-Sack, Utrecht, 1722

Collectie Archief Lier

Gravure

De stad Lier gebruikt de ommeegang om uit te drukken hoe groots en welvarend ze is. In 1722 bedraagt de uitgave van de ommeegang 1/12de van het gehele stadsbudget!

Er verschijnt dat jaar een boekje met een schotschrift; een gravure toont het eerste groepsbeeld van de Lierse reuzentrein.

Lierse reuzentrein J. t' Felt

In: Gedenkenis der Jubelfeesten van den

H. Gummarus, Lier, 1890

Collectie Mees-Verstreken

Reuzenlied

Frans Boogaerts (muziek) en Ernest De Weert (tekst)

Lier 1888 - 1950 Lier en Lier 1886 - 1942 Lier

Collectie Archief Lier

Typisch aan de Lierse reuzen zijn hun dansende bewegingen. Sinds de tweede helft van de 20ste eeuw begeleidt Koninklijke Harmonie Leo XIII de reuzenfamilie op een potpourri van melodieuze, waaronder het bekende 'Al die daar zegt de reus die komt, de reus die komt, ...' en het *Lierse Reuzenlied*.

Dit *Reuzenlied* is gebaseerd op het *Lied van Karnaval*, met tekst van Ernest De Weert en muziek van Frans Boogaerts: "Zie de rokjes draaien, zwaaien, draaien, draaien.

Het is weer groot feest. We zingen om ter meest!" "Achteruit, bezie ze maar goed, want alle vijf en twintig jaren komen ze maar eens uit hun paleis en morgen zijn ze'r weer binnen!

Groot volk laat zich lang wachten en zich niet te veel zien."

– Felix Timmermans, *Lierke Plezierke*, 1928

De Liersche reus en zijn gevolg, 1928

Julius Van In en Bernard Janssens Lier 1872 - 1939 Lier en Lier 1887 - 1976 Lier

Collectie Archief Lier

Een reus trekt op avontuur, 1952

Frans Sluyts

Lier 1912 - 2013 Lier

Collectie Archief Lier

HOP PAARDJE HOP

Wil je ervaren hoe het voelt om mee te lopen in de reuzentrein?

Stap in het huppelpaardje en doe de riempjes om je schouders. Daar ga je! Let wel op dat je niets of niemand omverloopt.

Huppelpaardje, 1974 (waarschijnlijk)

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B840

Polyester

Kleinkinderen van Bernard Janssens

met huppelpaardjes, rond 1960

Bernard Janssens Lier 1887 - Lier 1976

Collectie Archief Lier

"Ik vond het lopen met de paardjes fijn omdat we een beetje de 'zottekes' van Lier waren, we sloegen met de varkensblazen op de mensen en lachten en liepen vrolijk rond! Het paardje zelf was heel mooi. Na die twee dagen was 'Black Beauty' echt mijn vriend ;). Ik zal

altijd vol trots en plezier terugdenken aan deze ervaring als ruiter, omdat de ommevang toch iets is dat maar eens in de 25 jaar plaatsvindt. Voor een trotse Lierenaar is het een fijn gevoel om deel uit te maken van dit stuk Lierse geschiedenis.”

– Michiel De Cock, ruiter, 2018

2.6. Lierke Plezierke en het Lierse Vlaaike

LIERS VLAAIKE

De Lierenaar is trots op de gastronomische troeven van de stad, met het Liers vlaaike op kop. Lierenaars geven het gebakje graag cadeau aan bezoekers. Zo laat een bakkerin zelfs koningin Marie-Henriëtte, tegen alle voorschriften in, een vlaaike proeven tijdens haar bezoek aan Lier in 1890.

Het Liers vlaaike zou al meer dan 150 jaar bestaan. Het is een klein rond taartje met een dunne, lichte, ongezoete bodem, tot aan de rand gevuld met een donkerbruin mengsel van paneermeel, kandijsiroop en kruiden. Tot het einde van de 20^{ste} eeuw heeft elke Lierse bakker een eigen geheim recept. In 1999 richtten de bakkers de Orde van het Liers vlaaike op en spreken ze een eenheidsrecept af. Sinds de erkenning als Vlaams streekproduct in 2007 is het recept publiek. Sinds 2013 staat het vlaaike op de Europese lijst van streekproducten.

HET GROOT 'LIERS VLAAIKE'-BOEK

Het Liers vlaaike is meer dan een smakelijk gebakje. Het museum dook de archieven in en trok de straat op om meer te weten te komen. Wanneer ontstond het? Wie koopt en eet het? Hoe zit het nu precies met dat recept? Wat zijn reacties van mensen die het voor het eerst proeven?

Blader door het boek en ontdek het antwoord op deze vragen.

© stadsmuseum Lier_de kleine expeditie in samenwerking met Centrum voor Agrarische Geschiedenis, 2018

Met dank aan de Lierenaars

3. Verbondenheid (tweede deel zaal 2)

VERBONDENHEID

Lier heeft veel gezichten. Ook Lierenaars zijn heel verschillend. Toch is er veel wat hen bindt. Hier zoomen we in op wat hen samenbrengt.

Lierenaar

Volgens sommigen is een 'echte Lierenaar' iemand die geboren is 'binnen de waters'. Maar Lierenaars komen natuurlijk van overal. Ze hebben elk een eigen verhaal over hoe en waarom ze in Lier terechtgekomen zijn. En ze voelen zich allemaal op hun eigen manier een echte Lierenaar.

Schapenkop

Wat alle Lierenaars samenbrengt is de spotnaam schapenkop. Vandaag draagt de stad deze naam met trots. Lier gebruikt het beeld in het stadslogo en in de merchandising. En de Lierenaars nemen graag 'schaapachtige' initiatieven zoals een schapenkoers.

Dialect

Het Lierse dialect was vroeger een sterke verbindende schakel. Vandaag is dat minder het geval: dialecten evolueren naar een algemene tussentaal. Je hoort nog typisch Lierse klanken op straat, maar dialect wordt steeds minder gesproken.

Verenigingen

Lier is een echte verenigingsstad. Veel Lierenaars zijn actief in het verenigingsleven en er zijn meer dan 200 jeugd-, cultuur- en sportverenigingen. Ze zijn van grote waarde voor de samenhang en verbondenheid in de stad.

3.1. Verbondenheid: De Lierenaar

LIERENAAR

Sommigen beweren dat je enkel een 'echte Lierenaar' bent als je geboren werd 'binnen de waters' en er ook woont. Anderen voegen daaraan toe dat ook je ouders hier geboren en getogen moeten zijn. Maar dat neemt niet weg dat aangewaaide inwoners zich evengoed Lierenaar kunnen voelen en dat mensen die vertrekken zich Lierenaar blijven noemen. Op 31 december 2017 telde Lier 35.675 inwoners met meer dan 100 verschillende nationaliteiten. Ieder jaar vertrekken er mensen en komen er nieuwe bij. Persoonlijke omstandigheden als werk of familie zorgen ervoor dat mensen komen en gaan. De groene, rustige woonomgeving trekt ook nieuwe inwoners aan. Soms speelt de geschiedenis een bepalende rol. Oorlogsgeweld zoals in WO I en WO II doet Lierenaars massaal vluchten, maar ze nemen de stad mee in hun hart. Omgekeerd zien we vandaag mensen uit conflictgebieden naar Lier komen, op zoek naar veiliger oorden. Naast oorlog spelen ook economische motieven mee. Dat zien we vooral in de jaren zestig: op zoek naar werkkrachten sluit België in 1964 een overeenkomst af met Marokko en Turkije waardoor gezinnen naar hier verhuizen.

Iedereen die lang of kort in Lier verblijft, voelt zich op een of andere manier met de stad verbonden.

Filmpjes

Wanneer ben je Lierenaar?

© stadsmuseum Lier _ Jeroen Broeckx, 2018

Met dank aan de Lierenaars

Reiskoffer

Muhlis Bayraktar

Posof 1952

Collectie Bayraktar

“Ik sta met mijn koffer tussen twee landen die mij dierbaar zijn. Ik kreeg hem van een vriend van mijn vader, toen ik in 1971 naar Turkije ging voor mijn legerdienst. Mijn familie was intussen in Lier. Op al onze reizen zullen we de koffer nog gebruiken. Het herinnert mij aan de vriendschap en behulpzaamheid van de mensen in Lier, en aan mijn thuisland dat ik heb verlaten om mijn brood te kunnen verdienen.”

– Muhlis Bayraktar, Lierenaar, 2018

Koolmijnmes

Mansur Simsek

Posof, 1950

Collectie Simsek

“Wanneer er blokkades waren, sneden we met dit koolmijnmes de rubberen band door waarop steenkool werd vervoerd. Het mes doet mij denken aan de moeilijke tijden die ik meemaakte: het zware werk in het bos in Frankrijk, de herstructurering bij de fabriek in Lier en het 19 jaar lang pendelen tussen Lier en de mijn in Heusden-Zolder. Het staat symbool voor de weg tussen mijn familie en mijn werk en mijn verbondenheid met Lier.”

– Mansur Simsek, Lierenaar, 2018

Zaadjes uit Aleppo

Souzan Salhab

Idlib, 1986

Collectie Salhab

“Ik kwam in 2016 na een moeilijke reis uit Syrië in Lier aan. Deze basilicumzaadjes vergezelden ons op momenten van geluk en verdriet. Ze zijn mijn enige tastbare herinnering aan mijn land. Ze horen bij onze ochtendtraditie: een kop Arabische koffie op het balkon van ons huis, in de frisse geur van kruiden en planten. Het geeft ons positieve energie. In Lier is ons geluk groot. We vonden een veilige plek, sluiten vriendschappen. Ik zaai de zaadjes in potten en verzorg de planten. Ik hoop dat wij even gastvrij kunnen zijn als de mensen van hier.”

– Souzan Salhab, Lierenaar, 2018

Dagboek, 1914-1919

Jozef Arras

Lier 1890 - 1919 Lier

Collectie Archief Lier

Dag na dag, van 12 oktober 1914 tot 5 februari 1919, houdt de Lierse schrijver Jozef Arras een dagboek bij. Hij verblijft als vluchteling bij Mrs. Anderson in Walton-on-the-Hill, Groot-Brittannië. Hij ontvangt er vrienden en leeft vrijwel zorgeloos. Dagelijks schrijft hij brieven aan familie en vrienden in Lier, aan het front en in vluchtoorden. Zijn netwerk van contacten met Lierenaars in Groot-Brittannië blijkt groot. Kort na zijn thuiskomst in 1919 sterft hij aan de gevolgen van de Spaanse griep of een longontsteking.

Jodenregister. Verordening van 28-10-1940 van den Militairen Bevelhebber van België en Noord-Frankrijk, 1940

Collectie Archief Lier

In 1940 eist de Duitse bezetter dat elke Belgische gemeente een lijst opstelt van Joden op haar grondgebied. Later volgt het bevel om die lijst door te geven aan de Gestapo. Ook het Lierse stadsbestuur gehoorzaamt gedwee. De meeste van de 12 Lierse Joden ontvluchtten hun thuislanden Polen of Duitsland voor de oprukkende Jodenhaat. Maar in België zijn ze evenmin veilig. Het Lierse Jodenregister heeft fatale gevolgen voor Dyszka Zolty en haar kleine kinderen Berisch, David en Mireille. In juni 1944 arresteren de nazi's hen in de Pannenhuisstraat. Ze worden naar Auschwitz gedeporteerd en sterven in de gaskamers.

Cassetterecorder met bandje

Galip Bayraktar Posof 1928 – 1978

Collectie Bayraktar

“Mijn vader Galip vertrok met de eerste groep gastarbeiders in 1963 naar België. In 1970 bracht hij mij naar Lier. Samen werkten we bij gasflessenfabriek Standaert. We misten onze familie. Mijn vader kocht toen deze cassetterecorder. We luisterden naar liederen uit Turkije. De familie stuurde ons opgenomen cassettes op. Zo vernamen we hoe zij het stelden. Ook wij stuurden hen bandjes. In mijn vrije tijd schreef ik liederen en bespeelde ik saz.”

– Muhlis Bayraktar, Lierenaar, 2018

Etalage van het kapsalon van Marcel Arras, 1944

Collectie Govaerts

Fotoprint

Marcel Arras zet in 1941 Lierse verzetsorganisaties op vanuit zijn dameskapsalon aan de Antwerpsestraat. De verzetslieden geven inlichtingen door aan de geallieerden, verspreiden pamfletten, organiseren sabotageacties en beramen aanslagen. Alles in het diepste geheim, want verklanking dreigt voortdurend. Marcel wordt op 11 mei 1943 aangehouden en naar het concentratiekamp Breendonk gebracht, waar de Gestapo hem foltert. Na de bevrijding in 1944 hangt hij aan het linker etalageraam van zijn kapsalon foto's van collaborateurs uit Lier en omgeving. Rechts hangen de foto's van de verzetslieden die gevangen waren genomen.

Dagboek, 1914

Gommaar Pasteyn Lier 1879 – 1921 Antwerpen

Collectie Pasteyn

Gommaar Pasteyn vlucht eind september 1914 met zijn vrouw en twee dochters weg uit Lier, richting Duinkerke. De boot brengt hen naar La Rochelle, de trein tot in Tonneins. Daar worden ze opgevangen door een gezin. Nauwgezet houdt klerk Gommaar een dagboek bij. Het is een plakboek met brieven (vaak van zijn broer aan het front), prentbriefkaarten en andere herinneringsdocumenten.

3.2. *Verbondenheid Schapenkop*

SCHAPENKOP

De spotnaam 'schapenkop' zou volgens de legende voor het eerst gebruikt zijn in 1309. Het verhaal gaat dat Hertog Jan II de Lierenaars wil bedanken voor hun diensten in zijn strijd tegen Mechelen. Ze mogen hun beloning zelf kiezen: een veemarkt of een universiteit. De stad kiest voor de veemarkt. Iedereen die in het hertogdom Brabant vee wil verhandelen, moet dat voortaan op de Lierse markt doen. De handel zorgt voor heel wat extra inkomsten. Niet Lier maar Leuven krijgt in 1425 de eerste universiteit in de Lage Landen. Volgens de legende was de hertog het niet eens met de keuze van Lier, want hij zou verzucht hebben: "O, die schapenkoppen". Vandaag dragen de Lierenaars de spotnaam met trots. Lier gebruikt het beeld in het stadslogo en de merchandising. Het is een deel van de identiteit van de Lierenaar geworden. In 2007 werd zelfs de Sociëteit van de Schaepshoofden opgericht. Dat is een vereniging van levensgenieters die allerlei culturele activiteiten organiseren, al dan niet met schapen in de hoofdrol.

Schaap

Afgietsel

"Toen ik in 2012 naar de hemel staarde, zag ik een kudde schapen. Lier bestond 800 jaar en het idee om 800 schapen naar de Grote Markt te brengen kwam in me op. De Sociëteit van de Schaepshoofden sprong mee op de kar. Het werd een succes. De acties blijven komen: een schapenkoers, de dag van het schaap, de begrazing op de Lierse netedijken, een knuffelhoek met lammetjes en een standbeeld van een Schapenkop aan het Spui. Het schaap is sindsdien niet meer weg te denken in Lier... mooi toch?!"

– Marc Stubbe, voorzitter Sociëteit van de Schaepshoofden, 2018

HANDEL OF KENNIS?

Wat zou jij kiezen: een markt of een universiteit? Zouden we vandaag een andere keuze maken of niet? Stop de parel in de cilinder met jouw voorkeur.

3.3. *Verbondenheid: De verenigingen*

VERENIGINGEN

Niets dat meer verbindt dan een vereniging. Mensen met dezelfde interesses maar soms heel verschillende achtergronden vinden elkaar in jeugd-, cultuur- en sportverenigingen. Jong en oud nemen er deel aan activiteiten om hun talent te ontwikkelen, te ontspannen of hun leven te verrijken.

Vandaag heeft iedereen vrije tijd en zijn hobby's vanzelfsprekend. In 2017 bereiken 220 Lierse verenigingen samen meer dan 20.000 leden. Wat veel is, als je weet dat er op dat moment ongeveer 35.000 inwoners in Lier zijn, zelfs al komt een deel van de leden van buiten de stad. Vroeger kon enkel een select gezelschap lid worden van een culturele kring of een beroepsvereniging. Pas eind 19^{de} eeuw ontstaan de eerste initiatieven om het brede publiek toegang te geven tot muziek, sport en cultuur.

Elke vereniging heeft eigen tradities en gebruiken. Typische voorwerpen, symbolen en hoogtepunten versterken het groepsgevoel. Hier tonen we voorwerpen en verhalen die Lierse verenigingen typeren.

WISSELPLEK ERFGOED VAN VERENIGINGEN

Het museum nodigt verenigingen uit om samen op zoek te gaan naar hun erfgoed. Welke objecten, verhalen en tradities koesteren ze? Wat vinden ze waardevol om te bewaren en waarom? Op deze wisselplek tonen we telkens het resultaat van de zoektocht.

De speurtocht start met een verenigingsdag waarop de leden verhalen en voorwerpen bij elkaar brengen. In de film vertellen ze over hun favoriete object of traditie (hoorn aan de linkerkant). Vervolgens beslissen ze samen wat hun vereniging het meest typeert. Dat kan je ontdekken in de kijkkast (open het gordijn).

De leden op de groepsfoto vertellen over de betekenis van de vereniging in hun leven. Via de hoorn rechts kan je hun verhalen beluisteren.

Struifvogel, eerste helft 20ste eeuw

Collectie Zimmermuseum

Esdoorn

De houten vogel is hét onderdeel van de struifvogelspel, een cafésport uit de 19de eeuw die draait om handigheid en geluk. De vogel hangt aan een kabel die is vastgemaakt aan de zoldering. In zijn bek steekt een stalen pin. De speler neemt de vogel vast aan een lederen riem, mikt naar een ronde schietschijf en laat los. De vogel zoekt naar het doel en terug, de pin blijft achter. De binnenste ring levert de meeste punten op. De vogel weegt ongeveer 7 kilogram maar dit kan verschillen en bepaalt het onderscheid tussen een groot en klein struifvogelspel.

Grote schieting op het

Struifvogelspel, 1973

Collectie Archief Lier

Struifvogelmaatschappij De Kroon is opgericht op 18 april 1952 in het clublokaal van café De Kroon aan de Antwerpsesteenweg in Lier. Ze komt voort uit maatschappij Tell zonen, ontstaan in 1885. Als een van de weinige die nog actief zijn – je hebt voorts nog Café Lyra in Lier en Vogelaars in Kapelle-op-den-Bos – zet de vereniging zich in om de traditie van deze volkssport te bewaren en door te geven via wedstrijden, demonstraties en een veilig gesteld verenigingsarchief.

SPEEL HET STRUIFVOGELSPEL

De Lierse struifvogelmaatschappij De Kroon maakte deze spelopstelling op maat van het museum. Het precies afstellen van de positie van vogel en doel is erg belangrijk. Omwille van de veiligheid hebben ze de gebruikelijke stalen pinnen weggelaten.

Hoe speel je het spel? Neem de vogel vast aan de leren riem aan zijn staart. Trek hem naar achter, mik op een punt op de grond en laat los. De vogel zweeft naar het doel, raakt een ring en komt terug. De binnenste ring levert de meeste punten op.

Neem een blaadje met de spelregels en noteer je score in het boek.

Veel plezier!

Realisatie: de kleine expeditie in samenwerking met Marc Van Kemenade, 2018

BLAADJE MET SPELREGELS

Jouw beurt bestaat uit twee reeksen: Hoog Getal en Laag Getal.

Bij Hoog Getal ga je voor de hoogste som van de zes schotenwaarde.

Bij Laag Getal ga je voor de laagste som van de zes-schotenwaarde.

Aan de slag:

- Neem de vogel vast aan de leren riem aan zijn staart.
- Sta rechtop, spreid je benen, hou je ellebogen tegen je lichaam.
- Trek de vogel achteruit. De rug van de vogel vormt een rechte hoek met de ophangkabel.
- Mik op een punt op de grond.
- Laat de vogel los.
- Elke reeks bestaat uit zeven schoten.
- Het eerste schot is om te proberen. Zo kan je inschatten hoe je de vogel moet vasthouden.
- Zodra de vogel het doel raakt, telt die score. Wanneer hij niet raakt, mag je nog tweemaal proberen. Lukt het ook de derde keer niet, dan heb je 0 punten voor dat schot.
- Kies na elk schot het passende puntenblaadje en hang het op het plankje naast het doel.
- De middelste ring is 25 punten waard, daarnaast 20, vervolgens 15, 10, 5 en 1.
- Maak de som van de zes schoten.
- Noteer je score in het scoreboek.

SCOREBOEK STRUIFVOGELSPEL

Het is de traditie dat iedere score, ook die van beginners, in het scoreboek wordt genoteerd. Speel het spel en schrijf jouw resultaat bij in het boek.

Halter Lyra

Collectie Verschaeren

Lyra is gesticht in 1909. In het midden van de twintigste eeuw was Lyra de meest omvangrijke cultureel-sportieve vereniging van het land, met haar afdelingen turnen, basket, korfbal, veldhandbal, tennis, voetbal, atletiek, toneel en operette, ballet, orkest, fanfare en niet te vergeten haar show- en drumband. Turners gebruikten deze halter om hun spieren te trainen. Op oude groepsfoto's herkennen we de halter als bekroning op een vlaggenstok van de vereniging. Het voorwerp symboliseert kracht.

Pet Jacques Van de Velde

Collectie Weckx

Lyraspeler Jacques Van de Velde (1895-1983) was de eerste Lierse voetballer die geselecteerd werd voor de nationale ploeg (1921). Hij speelde vijf interlands. Tot het jaar 2000 krijgen voetballers van de nationale ploeg een petje waarop ze een pinnetje steken voor elke gespeelde wedstrijd

Truitje Lierse kampioen, 1997

Collectie Van Kerckhoven

"En we zijn weer kampioen, en daar is niks aan te doen." Iedere rechtgeaarde supporter kent deze regel uit het strijdlied van K. Lierse SK. Viermaal mocht Lierse zich kampioen van België noemen, het laatst in 1997. Wat me naast enkele memorabele wedstrijden het meest zal bijblijven, is de terugkeer uit Luik waar Standard op de laatste speeldag met 0-3 werd geklopt. Op elke brug over de autosnelweg – van Luik over Limburg en de Kempen tot in Lier

- stonden mensen met spandoeken die begonnen te dansen telkens ze een wagen met Lierse- supporters zagen passeren. Kippenvel!”
- Filip Ceulemans, supporter 2018

Constateur Mignon, met 13 constateringen / Constateerpotje/ Constateerschijven, rond 1926

Henri Van Engelen

Ferdinand Van Wassenhoven

Collectie Aerts

“Deze constateur registreert het uur waarop de eerste duiven aankomen van hun wedstrijdvluucht. Dit toestel is gemaakt door twee Lierenaars en kan 13 duiven constateren. De duivenringen zijn van vóór 1911, het jaar waarin de Belgische Duivenbond verplichte ringen uitgeeft. Ze hebben de initialen van de Oude Lierse Duivenbond en Bondsvrienden. Lier had een legendarische duivenmelker: Karel Wegge. Op zijn sterfbed in 1897 zou hij gezegd hebben: “Verkoop de duiven. Jullie kunnen niet wat ik kan.” Zijn duiven verbraken alle records in de verkoop. Een Weggeduif is vandaag nog altijd meer waard.”

- Tom Aerts, duivenmelker en verzamelaar, 2018

’t Dor wert groeyende, 1734-1803 Handboek van de rederijderskamer De Groeiende Boom in Lier

Collectie Vlaamse Overheid, Universiteit

Antwerpen, inv.nr. c:lvd:14558022

In dit handschrift staan toneelstukken en gedichten voor rederijderskamer De Groeiende Boom. Op twee uitzonderingen na zijn ze geschreven en opgevoerd tussen 1734 en 1803. Een rederijderskamer lijkt op een toneelgezelschap; rederijders schrijven teksten en voeren die op. De rederijkerij start halverwege de 15^{de} eeuw en blijft bestaan tot in de 18^{de} eeuw. Onderling organiseren rederijderskamers wedstrijden. Er zijn weinig handschriften bewaard gebleven. Dit exemplaar is daarom kostbaar. Het levert bewijs voor een ononderbroken en hoogstaande toneeltraditie in Lier. In 2015 plaatst de Vlaamse overheid het handschrift op de topstukkenlijst.

Blazoën van de Lierse rederijderskamer De Groeiende Boom, 1561

Chrispijn van den Broeck Mechelen, 1524 –1590/1591 Antwerpen

Collectie KMSKA, inv.nr. 553

Olieverf op paneel

“Als oudste theatervereniging van Lier zijn wij trots omdat we kunnen bijdragen aan het culturele leven van onze stad. In 2019 bestaat Schoolbond Lier 125 jaar en baten we 25 jaar een eigen theaterzaal uit. En dat allemaal zonder subsidies. Hoe we dat doen? Door te streven naar een zo hoog mogelijk niveau, door een gedreven jeugdopleiding te geven zodat elke generatie wordt opgevolgd, door een gezonde mix van acteurs/actrices/vrijwilligers/ helpende handen en een goede structuur binnen een dagelijks bestuur met oog voor toekomst, vernieuwing en uitdagingen. Maar vooral, omdat we het graag doen!”

- Jan Henderickx, voorzitter Schoolbond Lier, 2018

Piston van Gaspar Bogaerts

Melchior De Vries Antwerpen 1864 - 1941 Lier

Collectie Arras

Gaspar Bogaerts (1915-2008) is Liers verenigingsman pur sang. Op elfjarige leeftijd krijgt hij zijn eerste piston in bruikleen van Koninklijke Harmonie de Xaverianen, ook wel de ‘Suskes’ genoemd. Als snelle aanvaller scoort hij 31 doelpunten voor voetbalclub Lyra tussen 1935 en 1941. Zijn muziekinstrument vergezelt hem naar harmonie Leo XIII en later, wanneer

verzuiling geen rol meer speelt, naar de socialistische harmonie Vooruit en de liberale Grote Harmonie. Elk publiek evenement luistert hij op, niet minder vaak als muzikant bij de Pallietertoeters. Tot zijn 90^{ste} blijft Gaspar actief als blazer.

Koninklijke Zangmaatschappij De Netegalm, 1953
Collectie Archief Lier

Decordoek voor de voorstelling Gilgamesh, 1992
Wil Quaeyhaegens
Tekst van Wannes Van de Velde,
regie door An Nelissen
Katoen, verf

Dit decordoek herinnert aan succesvoorstelling Gilgamesh uit 1992. Het is een tastbaar relikwie dat de tand des tijds overleefd heeft. Zeldzaam en daarom bijzonder en waardevol voor Arlecchino.

Groepsportret Koninklijke Harmonie Xaverianen, 1911
Jos Geuens
Collectie Van den Bergh
Ontwikkelgelatinezuilverdruk

3.4. Verbondenheid Dialect

DIALECT

Echt Liers hoor je af en toe nog op straat, op de markt of in een café. Een dialect verbindt de mensen die het spreken. Vroeger waren er zelfs kleine verschillen op te merken van wijk tot wijk. Vandaag evolueren dialecten steeds meer naar een soort tussentaal. Lierenaars betreuren dat hun dialect verdwijnt. Het is een stukje van hun identiteit dat verloren gaat.

Typische kenmerken van het Liers dialect zijn:

- De letter h wordt niet uitgesproken: honger wordt onger
- De letters sp wisselen vaak van plaats: wesp wordt weps, Lisp wordt Lips
- Klinkers veranderen van klank: leren wordt liere, donker wordt doenker, dorp wordt deurrep, zwemmen wordt zwumme, taart wordt toert, zwart wordt zwe(r)t

De letters ng worden nk op het einde van een woord: lang wordt lank

Er gebeurt iets, 1922
Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 1088
Olieverf op paneel

Een groep begijnen staat te kijken naar iets dat zich op de grond en buiten beeld bevindt. Ze praten met elkaar. Er hangt spanning in de lucht. Oorspronkelijk geeft Timmermans het werk de titel De geboorte van een sater. Hij verwijst daarmee naar een gerucht over een begijn die zwanger zou zijn. Een schandaal dat de pastoor liefst binnen de muren van het begijnhof houdt. De roddel inspireert Timmermans tot dit uniek, raadselachtig werkje. Later verandert hij de titel in Er gebeurt iets en geeft hij het als huwelijkscadeau aan Angela Paaps, dochter van zijn zus Emma.

WA RIEKT MANE FAGOEMPEL NEI!?

Maak kennis met het Lierse dialect. Neem de hoorn en luister mee naar de geheimen van de Lierse begijnen.

Liers acteur en regisseur Johan De Paepe schreef een tekst bij dit schilderij en vier doorwinterde Lierenaars spraken de stemmen in sappig Liers in.

Tekst: Johan De Paepe

Stemmen: Kristin Arras, Ann Cool, Hilde Fleerackers, Suz Van Boeckel

© stadsmuseum Lier, 2018

4. Lier maakt het (zaal 3: net na de trapjes)

LIER MAAKT HET

Al sinds de middeleeuwen is Lier een bloeiend economisch centrum. De stad is een centrale handelsplaats die niet alleen aantrekkelijk is voor handelaars maar ook voor vele ambachtslieden.

De grote vier

Vier activiteiten hebben een grote impact op de ontwikkeling van de stad: lakenproductie, veehandel, bierbrouwerij en katoenindustrie. De teloorgang van de ene nijverheid werd opgevangen door de opkomst van de andere. Tussen de 14^{de} en de 19^{de} eeuw zorgen ze voor heel wat inkomsten en bepalen ze mee het uitzicht van Lier.

Vele kleintjes

Naast de grote vier zijn vele kleine spelers actief. Ze maken heel uiteenlopende gebruiksvoorwerpen: van messen over muziekinstrumenten tot kant en parelwerk. Een aantal van deze producten verwierf wereldfaam. Ondanks dit succes hebben veel van deze ateliers de modernisering niet overleefd. Hier tonen we die verdwenen nijverheden.

Traditie met toekomst

Sommige traditionele ambachten, zoals koffiebranden en pottenbakken, zijn vandaag nog springlevend in Lier. Deze traditiebedrijven zijn trots op hun geschiedenis en pakken uit met hun oude recepten en technieken. Het verhaal achter hun product versterkt hun uitstraling en is een troef voor de toekomst.

4.1. De grote vier

DE GROTE VIER

Vier nijverheden spelen een grote rol in de ontwikkeling van Lier.

Het hoogtepunt van de Lierse lakennijverheid ligt in de 14^{de} eeuw. Omstreeks 1400 halen 1.200 gezinnen hun inkomen uit de lakenproductie. Maar midden 15^{de} eeuw eindigt het succesverhaal. Mensen verkiezen lichtere stoffen in plaats van het zware Lierse laken.

In de 15^{de} eeuw breekt de Lierse veemarkt door: de boeren schakelen over op veeteelt door dalende graanprijzen en de oude schapenmarkt wordt een ossenmarkt. Tussen 1550 en 1560 worden tot 3.500 ossen per dag verkocht. Dit duurt tot eind 16^{de} eeuw, wanneer oorlog de veehandel bemoeilijkt.

De Lierse biernijverheid bereikt een hoogtepunt tussen 1650 en 1720. Twintig brouwerijen produceren jaarlijks tot zeven miljoen liter bier. Vooral het Lierse bier Caves is populair. In de 19^{de} eeuw maakt de import van bier uit Duitsland een einde aan de Lierse brouwnijverheid. In 1756 vestigt textielondernemer Peter Jan de Heyder zich in Lier. Hij legt zich toe op het weven en bedrukken van flanel en later katoen. In 1816 leeft een op vier Lierenaars direct of indirect van de firma. De verhuis in 1835 naar Leiden heeft dramatische sociale en economische gevolgen voor Lier.

Lakenloodjes

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B2399 - B2408

Lood

Lakenloodjes zijn kwaliteitslabels die op het einde van het productieproces aan het textiel worden bevestigd. Liers laken staat garant voor goede kwaliteit. Dat heeft te maken met de regels en de efficiënte organisatie van de lakengilde. Enkel wol van Engelse schapen is toegelaten; die vezels zijn kort en sterk. Het productieproces is opgedeeld, waardoor de arbeiders zich kunnen specialiseren in hun deel van het werk. Wol wordt ontvet, gereinigd, gekamd en gekaard. Nadien gaan spinners en wevers aan de slag. Volders maken het weefsel hecht, noppers knippen de pluisjes weg, widders maken het oppervlak satijnzacht en ververs kleuren het weefsel.

Gedrukte affiche uit de 18de eeuw met Nederlandse vertaling van de Latijnse oorkonde over de veemarkt
Collectie Archief Lier

Lier ontvangt in 1309 van hertog Jan II een privilege om een veemarkt te organiseren. Hiermee heeft de stad het monopolie in handen op de verhandeling van vee in het hertogdom Brabant. Vaak blijft het privilege een dode letter en organiseren andere steden ook markten. Het leidt tot betwistingen en conflicten. Verschillende keren wordt het privilege herdrukt en vertaald om 'de mert van Ossen ende Koeyen oft Beesten gemeynlyck genoemd de Vee-marckt' maximale ruchtbaarheid te geven. Deze affiche uit de 18de eeuw is een Nederlandse vertaling van de oorspronkelijke Latijnse tekst.

Uithangbord 'in de dry gapers', tweede helft 19de eeuw

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. 808

Paneel

"Op elke 15 huizen is er een herberg" (Felix Timmermans, *Schoon Lier*, 1925). Dit uithangbord hing aan de gevel van herberg 'De dry gapers' aan de Lindestraat 6. Twee mannen hebben hun zondagse kleren aan en houden een pint bier in hun hand. De derde gaper? Die ben jij.

Naamlijst van de leden van het Lierse bierkruiersambacht, 18de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 334

Paneel

Bierkruiers vervoeren bier, wijn, azijn, olie, zout, siroop, kaas en stokvis over het land. Ze vormen een kleine gilde met dekens, meesters en gezellen. Een ambachtsbrief van 1558 beperkt het aantal leden tot maximaal twaalf, met de opmerking dat 'negen of thien gesellen machtig waeren de geheele gemeijnte metten cordewaegen te dienen'. Op deze lijst staan de namen van de aangesloten leden tussen 1719 en 1812. De gilde heeft een kamer in het Huis van Bergen aan het huidige Felix Timmermansplein. Mogelijk hing dit paneel daar.

Bovenlicht brouwerij 'De vier heemskinderen', 18de eeuw

Collectie Vleeshuis Antwerpen, inv.nr.

AV.1927.021.002

Ijzer en lood

Arthur Götze verhuist in 1880 met zijn brouwerij van Nijvel naar de Maasfortbaan in Lier. Zoon Georg verplaatst het bedrijf in 1910 naar de Nazarethdreef en start met het brouwen van pils. De opeising van koper tijdens WO I maakt een einde aan de brouwactiviteit. Goetze legt zich toe op de import van het Engelse bier Bass. Erg succesvol zijn ze in de jaren 50 met de productie van limonades en fruitsappen: Eau de l'Abbaye, Victory, Orangette, Citronette

en vooral Ana-nas. In de jaren 60 produceert Robert Goetze het vruchtensap Capri. Vandaag is Goetze een drankenverdelers

Reclamebord Citronette, jaren 50

Fles Bass & Co Pale Ale bottled by G. Goetze & Co

Fles Limonade Victory bottled by G. Goetze & Co P.V.B.A. Lier

Fles G. Goetze & Co

Collectie Goetze

“Vijfde generatie in het vak, eerst als brouwers, Bass-bierbottelaars, limonadiers, fruitsapfabrikanten en nu als verdeler van dranken aan de horeca. In 1996 en 2000 werd het familiebedrijf vergroot door de opening van twee drankencentrales. De afdeling Goetze-events legt zich toe op ondersteuning van evenementen. Onder de naam G-wines zetten we de handel in wijn voort die Robert Goetze op kleine schaal uitbouwde. Onze zaak is nog steeds een uitgesproken familiebedrijf. We hebben ons altijd aangepast aan de tijd en hopen dat in de toekomst ook nog te kunnen doen ten dienste van onze stadsgenoten. *Ad multos annos!*”

– Jean-Xavier Goetze, zaakvoerder, 2018

Stalen streepjesflanel firma De Heyder & C°, voor 1835

Collectie Algemeen Rijksarchief Brussel,

Raad van Financiën, nr. 4556

Gestreept flanel is populair in het midden van de 18de eeuw. De Heyder & C° speelt in op de trend en legt zich toe op het weven van mengstoffen. De stalenboeken laten zien hoe de collecties evolueren. In de Lierse begijnhofkerk zijn beschermdoeken gevonden uit de 18de eeuw, die vermoedelijk door De Heyder zijn gemaakt en bedrukt.

Zakdoek firma De Heyder & C°, 1836

Collectie Zimmermuseum

Katoen

Deze zakdoek uit 1836 promoot de werkzaamheden en de kwaliteit van firma De Heyder & C°, die in 1756 in Lier is opgericht en in 1835 verhuist naar Leiden. In het midden is een houtgravure uit 1753 afgedrukt met links een vrouw aan het weefgetouw en rechts mannen die een stof bedrukken, met vooraan een pers. Rondom de afbeelding zijn de stoffen opgelijst die de De Heyder & C° produceert.

4.2. Vele kleintjes

VELE KLEINTJES

Naast de vier grote nijverheden zijn in Lier doorheen de eeuwen vele kleinere ateliers actief. Sommige zijn succesvol tot in de 20^{ste} eeuw, andere verdwenen.

Een aantal ambachten richt zich vooral op de lokale markt, zoals de zilversmeden en de tinnegieters. Andere verwerven wereldfaam. Zo exporteert Lier koperen blaasinstrumenten tot in de Verenigde Staten. Ook de Lierse kant wordt over heel Europa en naar Amerika uitgevoerd. Vooral de variant met parels en pailletten, verwerkt in luxueuze handtassen en avondjurken, kent groot succes.

Hier tonen we de sporen van deze verdwenen nijverheden. Meestal gaat het om erfgoedobjecten, maar in het geval van de Lierse kant is het ook de bijzondere techniek die wordt doorgegeven. In deze museumopstelling kan je de techniek zelf uitproberen: je borduurt met een haaknaald op een fijnmazige stof, doorgaans tule. Deze Lierse methode is

een goedkoper alternatief voor kloskant. Vandaag kan je de techniek nog steeds leren in de Lierse Academie voor Schone Kunsten.

Schaal, 1726

Joannes Avondroodt 's-Heerenberg, ca. 1700 – 1754 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1521

Zilver

Reliekhouders H. Blasius,

ca. 1765-1770

Cornelis Van In Lier 1711 – 1776 Lier

Collectie gasthuizusters Lier, inv.nr. CRKC.0201.0491

Zilver

Vork, eind 18de eeuw

Cornelis Jaspers Broechem 1779 – 1866 Lier

Collectie gasthuizusters Lier, inv.nr. CRKC.0201.0113

Zilver

Al sedert de 15de eeuw zijn er zilversmeden actief in Lier. Door de contrareformatie en het economisch herstel in de tweede helft van de 17^{de} eeuw krijgen deze ambachtslui meer opdrachten. Vanaf 1688 mochten er zelfs vier edelsmeden in Lier een atelier hebben; meer dan in andere kleine Brabantse steden. Een groot deel van hun productie bestaat uit kerkelijke voorwerpen, zowel voor Lier als voor kerken in de Kempen. Vanaf het begin van de 18de eeuw wendt ook de welvarende Lierse burgerij zich voor modieuze objecten of voor tafelgerei meer en meer tot de zilversmeden.

Kan, eerste kwart 19de eeuw

Joannes Fraters Lier 1779 – 1855 Lier

Collectie Boon

Tin

Bord, 2de helft 18de eeuw

Guilielmus D'Hulst Lier 1713 – 1760 Lier

Collectie Mees-Verstreken

Tin

Voor eet- en drinkgerei kunnen Lierenaars een beroep doen op ambachtslui die hun producten ter plaatse maken: koperslagers, pottenbakkers en ook tinnegieters. In tegenstelling tot de pottenbakkers konden de tinnegieters duurzaam, want niet breekbaar en gemakkelijk te recupereren eet- en drinkgerei aanbieden. Ze zijn wel gebonden aan de gietvormen waarover ze beschikken. Omdat die duur zijn, maar ook lang meegaan (vaak meerdere generaties), evolueert de vormgeving van tinnen voorwerpen zeer langzaam. Tin is niet aan modes gebonden maar eenvoudig en functioneel.

Beiaardklok Sint-Jacobskapel, tussen 1700 en 1800

Alexius Jullien

Champigneulles ca. 1662 – 1734 Lier

Collectie Sint-Gummaruskerk Lier, inv.nr. PA.189xx.J001

Brons (klok), ijzer (klepel)

Alexius Jullien stamt uit een geslacht van klokkengieters uit Lotharingen en verhuist omstreeks 1703 naar Lier om een beiaard te maken voor de Sint-Gummaruskerk. Jullien is vooral bekend als gieter van luidklokken. Beiaardklokken vragen een andere aanpak: ze moeten juist afgestemd zijn op verschillende toonhoogtes. Heel zijn leven streeft Jullien naar

verbetering. Pas sinds de restauratie in 2003 klinken de Lierse beiaardklokken perfect. Voor de Sint-Jacobskapel goot Jullien een luidklok. De kapel werd tijdens de Eerste Wereldoorlog vernield. De klok is het enige restant.

Lierenaar, knipmes met veer
P. Merckx
Collectie Wagendorp, inv.nr. 54
Beuk en staal

Lierenaar, knipmes zonder veer
Tisson
Collectie Wagendorp, inv.nr. 45
Es en staal

Lier telt omstreeks 1900 elf messenmakerijen. Fabrikanten zoals Merckx, Nézy, Tisson of Yermans voorzien in alle soorten messen die nodig zijn thuis, op het werk of op het veld: zakmessen, keukenmessen, eetmessen, vleesmessen, stopverfmessen, bietmessen, ... Een bijzonder type is de Lierenaar: een knipmes met vergrendelbaar lemmet, genoemd naar de streek waar het oorspronkelijk gemaakt werd. Deze messen werden veelal gebruikt door landbouwers, (haven)arbeiders en ambachtslui. Hun vorm en grootte kunnen verschillen.

Liers mes, met sporen van stopverf
Fr. Merckx
Collectie Wagendorp, inv.nr. 52
Beuk en staal

Liers mes, snoeimes
Merckx - Van Loon
Collectie Wagendorp, inv.nr. 30
Beuk en staal

Liers mes, keukenmes
Nézy
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B1577
Hout en staal

“Een mes dient om te delen. Zowel letterlijk – een stuk brood – als figuurlijk: kennis en vakmanschap. Een leven zonder mes is ondenkbaar. Elk mes vertelt een verhaal. Hoe is het gemaakt? Welke materialen werden gekozen voor het handvat? Hoe is de vorm aangepast aan het gebruik? Een mes vertelt iets over de eigenaar: zorgde hij er goed voor, sleep hij het of zien we sporen van zwaar gebruik? Het zijn die verhalen die mij niet alleen messen doen verzamelen, maar me ook stimuleren om zelf messen te maken of om op te treden als forensisch expert voor de Nederlandse justitie.” – Tim Wagendorp, messenmaker en –verzamelaar, 2018

Predellakleedje, afgeboord met oud-Vlaamse kloskant van het punta-type, midden 17de eeuw
Collectie Sint-Gummaruskerk Lier,
inv.nr. A125

Albeboord in Mechelse kloskant met ijsgrond en weerkerend potmotief, 2de helft 18de eeuw
Collectie Sint-Gummaruskerk Lier,
inv.nr. A169

Sjaal, kettingsteek met de naald op mousseline, 18de eeuw
Collectie zwartusters Lier

Benedictie-velum, doorstopwerk op tule met initialen CFVDS 1825
Collectie Sint-Gummaruskerk Lier,
inv.nr. A32

Lier en borduurwerk zijn al sinds de 16de eeuw een succesvolle combinatie: de Sint-Gummaruskerk bezit mooie voorbeelden van hoogstaand goud- en zijdeborduurwerk. In de 17de eeuw verschuift de focus naar kloskant. Begin 19de eeuw volgen de vernieuwingen zich snel op. Eerst wordt met een naald kettingsteek geborduurd op mousseline. Daarna doorstoppen de borduursters met een naald de mazen in tule. Omstreeks 1830 proberen ze met een haaknaald de kettingsteek uit op tule: de Lierse kant is geboren. Lier groeit uit tot hét productiecentrum van de provincie. Duizenden vrouwen werken thuis aan hun kantraam bestellingen af.

Patroon met kantwerk en uitwrijf, 1907
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr.B2452

Doorprikkarton
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. A2490

Patroon
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. A2491

Patroon
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. A2492

Kempische muts met lange flappen, doorstopwerk op tule, begin 19de eeuw
Collectie Vroom

“De trekmut, later ook vleugelmuts, Kempense muts of speldenmuts genoemd, maakt deel uit van de volkskledij sinds het einde van de 18de eeuw. Door de invoer van mechanische tule werd de muts, zowel de mutsenbol als de randreep, gemaakt in zeer fijne met de naald doorstopte tule. Onder de kanten muts werd een zwarte ondermuts gedragen, waardoor de mutsenbol beter tot zijn recht kwam. Soms werd de rand van de randreep vervangen door kostbare Beverse kloskant. De Kempense muts werd nog gedragen tot het begin van de Tweede Wereldoorlog.”

– Lieve Vroom, collectiebeheerder textiel Sint-Gummaruskerk, 2018

Bruidsluier, kettingsteek met Cornely-machine op tule, rond 1900
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B2109

“Omstreeks 1860 slaagt men erin om een naaimachine te ontwerpen werken thuis. Het bedienen van de machine vraagt minstens evenveel vakkennis als het manueel borduren. De linkerhand geleidt de stof zodat het motief in vloeiende lijnen tot stand komt, de rechterhand stuurt de steken voor- of achterwaarts en van links naar rechts. De voeten zorgen voor de aandrijving. In de 20ste eeuw maakt het Lierse bedrijf Crols gordijnboorden met de machines op drijfkracht. De firma Van Loock schakelt in de jaren 70 over op computergestuurde Cornélyborduurmachines, maar doet ook een beroep op thuiswerksters voor brei- en couturehuizen.”

– Frieda Sorber, conservator historische collectie Modemuseum Antwerpen, 2018

Dooptkleedje en muts, kettingsteek met de haaknaald op tule, rond 1920

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B2533 en B2534

“Mijn moeder liet het kleedje maken voor de doop van mijn broer in 1922. Twee jaar later droeg ik het en in 1926 mijn jongere broer. Het lag altijd zorgvuldig ingepakt in donkerblauw zijdepapier. Af en toe haalde mijn moeder de doos boven om te kijken naar het prachtige kantwerk. Als enige dochter kreeg ik het van haar. Net als zij bewaarde ik het met veel zorg. Om het te verzekeren van een lange toekomst, schonken mijn man en ik het aan het Stadsmuseum Lier.”

– Julienne Van Rooy, schenker, 2018

TEST DE LIERSE KANTTECHNIEK

- Hou het lusje op de haaknaald en steek dan de haaknaald door het volgende gaatje, haal opnieuw het garen op, door de vorige lus
- Herhaal

Heb je zin in meer? Je kan deze techniek nog steeds leren in de Lierse Academie voor Schone Kunsten. Lierse kant wordt gemaakt door met een haaknaald en garen op tule kettingsteken te borduren.

Probeer de kettingsteek:

- Hou je ene hand met haaknaald boven de tule, je andere hand met garen onder de tule
- Steek de haaknaald door de tule en haal het garen op met de haaknaald zodat er een lusje ontstaat bovenop de tule

Filmpjes

LIERS KANT VANDAAG

- Experten: Frieda Sorber (conservator historische collectie ModeMuseum Antwerpen), Godelieve Vroom (collectiebeheerder textiel Sint-Gummaruskerk)
- Verenigingen: Christiane Hendrickx (Liers Centrum voor Textiele Kunsten), Ghislain Geusens (kantvereniging 't Pladdeke)

Lierse kant is een levende traditie. Die wordt op verschillende manieren in stand gehouden. Hier kan je verhalen beluisteren van mensen en hun bijzondere band met Lierse kant:

- Erfgenamen: Rita De Backer (Nevelstein-Tibax), Felix van Loock (Paaps Embroidery),
- Opleiding: Marjet Liekens (oud-leerkracht Stedelijke Academie voor Schone Kunsten Lier), Sonia 's Jongers (leerkracht Stedelijke Academie voor Schone Kunsten Lier)

© stadsmuseum Lier_de kleine expeditie, 2018

Handtas, jaren 60

Gevuld met kristalparels uit Murano, afgewerkt met goud. Getorsadeerde sluiting.

Handtas, jaren 60

Gevuld met driemaal geslepen parels. Bloemen overnesteld met Tsjechische parels, binnenin Muranorode parels. Getorsadeerde sluiting.

Handtas, jaren 60

Gevuld met driemaal geslepen Lustréparels. Bloemen overnesteld in mengelmoes van blauw. Rechte sluiting, gevuld met parels

Handtas, jaren 60

Gevuld met ronde albaster en overnesteld in pastelkleuren. Tekening afgewerkt met goud.

Handtas, ca. 1960

Gekleurde bloemen, imitatie Point de Beauvais. Ingevuld met vermicelli, Cornélymachine. Clapetslot.

Handtas, 1922

Gevuld met parels in Egyptische kleuren. Sluiting in bakeliet.

Handtas, jaren 50

Gevuld in zwarte rocailleparels, tussenin driemaal geslepen parels. Clapetslot met juwelen.

Firma Paaps-Timmermans

Collectie Van Loock

De mode vanaf 1910 brengt de parel- en paillettenijverheid tot bloei. Handtassen, japonnen, kragen, bloezen en accessoires worden met kralen en lovertjes versierd. In en rond Lier zijn 3000 werksters actief. De familie Timmermans bekleedt een leidende positie in de nijverheid, die vooral van export leeft met de V.S. als belangrijkste afnemer. Na de economische wereldcrisis van 1929 krijgt de Lierse luxenijverheid het moeilijk. Er volgt nog een laatste bloei in de jaren 50-60. Nadien kiezen de meeste werksters voor een beter betaalde baan in de Antwerpse industrie.

“Van 1958 tot 1998 ontwierp ik patronen voor kant- en parelwerk. Eerst in de firma van mijn moeder Angèle Paaps, nadien in onze eigen zaak Paaps Embroidery. We specialiseerden ons in Cornélytechnieken op handtassen en kleding en combineerden verschillende materialen: wol, raffia, galons, parels en pailletten, chenille, ... We leverden zowel aan de haute- couture in Brussel als aan de breigoed- en confectiefabrieken in Vlaanderen. In 1977 installeerden we computergestuurde machines die geautomatiseerd Cornélywerk en borduurwerk mogelijk maakten. Liers kant- en parelwerk is puur vakmanschap dat aandacht en waardering verdient. Daar engageer ik me voor.”

– Felix Van Loock, oud-zaakvoerder, 2018

Ontwerptekening en staal voor

handtas, 1921

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B2453

Ontwerptekening met uitwrijf en

staal voor handtas

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B3065

“Ik heb altijd in Lier aan de statie gewerkt bij Bogaerts-Timmermans. Je moest achterin gaan en dan kwam je bij een klein kotje. Ernaast stond een weegschaal. Parels, doek en patroon werden in de schaal gelegd en papiertje met de opdracht hoeveel stuks je moest maken. De baas was heel tevreden van mijn werk. Hij vroeg me de stalen te maken. Ik moest opschrijven hoelang ik erover deed. Op basis daarvan werd de betaling van de andere werksters berekend.”

– Stefke Mariën, oud-parelwerkster, 2018

Baritonsaxofoon met op de schalbeker het gegraveerde opschrift ‘Fabrication artistique & perfectionnee H. Van Engelen 66 Rue de Lisp Lierre’, eerste helft 20ste eeuw

Henri Van Engelen Lier 1881 – 1960 Lier

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B1252

Messing

Rechte natuurtrompet met op de schalbeker het gegraveerde opschrift ‘F. & L. de Cart Fres. Fournisseurs de l’Armée et des conservatoires Rue d’Anvers 46 Lierre’, tweede helft 19de eeuw

Ferdinandus en Ludovicus De Cart Lier 1864 – 1928 Lier en Lier 1869 – 1944 Lier

Collectie Museum Vleeshuis | Klank van de Stad, inv.nr. AV.3765
Messing

Hoorn met op de schalbekker het opschrift 'Melchior De Vries Fournisseur brevette de l'armee Lierre Belgique', eerste helft 20ste eeuw

Melchior De Vries Antwerpen 1864 – 1941 Lier

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B2451

Messing

In de 19de eeuw groeit Lier uit tot een belangrijk centrum voor de bouw van koperen blaasinstrumenten. Het zijn de hoogdagen van de militaire muziek. De belangrijkste ateliers zijn Van Engelen, De Vries en De Cart. De firma Van Engelen is opgericht in 1813 als 'fabrique d'instruments de musique militaire'. De firma kent wereldfaam en exporteert tot in de Verenigde Staten. De Vries start rond 1838, De Cart in 1850. Ze leveren aan het leger, conservatoria en fanfares. De ateliers werken tot in de jaren 1960-1970 op vroeg-industriële wijze: bijna elk onderdeel wordt ter plaatse gemaakt.

4.3. Traditie met toekomst

TRADITIE MET TOEKOMST

Sommige ambachten maken succesvol de sprong naar de 21^{ste} eeuw. Ook Lier heeft een aantal traditiebedrijven: ambachtelijke bedrijven met een geschiedenis van honderd jaar of meer die nog steeds actief zijn. Ze trotseerden maatschappelijke en economische uitdagingen zoals wereldoorlogen, financiële crisissen, schaalvergroting en globalisering. De kwaliteit van hun product is gestoeld op oude recepten en technieken, en deze traditie versterkt hun uitstraling. Vandaag vormt hun traditie een troef voor de toekomst. Veel van deze traditiebedrijven zijn al generaties lang in handen van dezelfde familie. De tradities die worden doorgegeven, variëren van recepten zoals voor een koffieblend over handwerktechnieken zoals voor wagensmeedwerk tot modellen voor schoolmeubelen.

Bewaarpot koffie, jaren 50

Collectie Van Ouytsel

"Sinds 1876 brandt de familie Van Ouytsel koffie in Lier. Enkele keren per week branden we langzaamaan zorgvuldig uitgezochte arabicabonen in kleine hoeveelheden. In de 19^{de} eeuw gebruikten we hiervoor een gietijzeren bol die met de hand werd aangedraaid boven een open vuur. Nadien schakelden we over op stoom, daarna op elektriciteit. Twee blends zijn erkend als streekproduct: 'De Doornenkroon' naar een recept uit 1925 van mijn overgrootvader Jos Van Ouytsel en 'Java Mokka' volgens het recept uit 1953 van mijn grootvader en nonkels. Kwaliteit en versheid zijn zeer belangrijk. We verkopen en verdelen de koffie daarom enkel lokaal."

– Judith Van Ouytsel, zaakvoerder, 2018

Aardbeienpot maat 6, handgedraaid, rond 1930

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. B703

Aardewerk

"Pottenbakkerij Swaenen is aanvankelijk gevestigd in de Frederik Peltzerstraat 4. In 1843 verhuist ze naar de huidige locatie: nummer 14. Omstreeks 1900 neemt Jan Verhoeven de zaak over. Mijn grootvader, Charles Verhoeven, volgt hem op. Later komen nonkel Jos, nonkel Sylvain, Rik Bonné en mijn vader Louis erbij. Ze maken handgedraaide bloempotten. Na WO II installeren we een machine en stijgt de productie maar sinds 1977 leveren we

opnieuw uitsluitend handwerk. Wekelijks zit ik achter de draaitafel op de plek waar Charles en Jos zaten. Naast sierstukken voor de tuin, maak ik aardewerk op bestelling, zoals broedpotten en bloempotten.”

- Herman Verhoeven, pottenbakker, 2018

Frans halfoverdekt ijzer voor bevangen paarden (doorgezakte hoeven), 1918
Ijzer

Instructieschrift schooljaar 1913-1914
Collectie Daems

“Smederij Daems is opgericht in 1912 en specialiseerde zich in hoefsmederij en wagensmeedwerk. Vanaf de jaren 50 kwam er bouwsmederij bij. Ikzelf ben ook kunstsmed en maak eigen creaties. Als een van de weinigen in België restaureer ik wielen van historische wagens. Het hout zet uit en krimpt met de seizoenen. De ijzeren band moet aangespannen worden. Daarvoor is een heet vuur nodig en de juiste kennis en techniek om het ijzer aan te kloppen. Hoefijzers zijn vandaag orthopedische stukken en worden op maat gemaakt van het probleem van het paard, vaak op voorschrift van de veearts.”

– Ludo Daems, smid, 2018

Straatvager, gepekte borstel met bahia vezels, jaren 70
Collectie Vermeylen

“Borstelfabriek Vermeylen start in 1926 met een atelier aan de Rolwagenstraat. Sinds de jaren 80 zitten we aan de Mallekotstraat. We maken traditionele en industriële borstels: straatvegers, schuurders, ankers en wassers. Goed voor 250.000 stuks per jaar die verdeeld worden in België en Nederland. De houten blokken komen niet meer uit Lier of Izegem, maar uit Slowakije en Sri Lanka. De haren uit China, Brazilië, India en Mexico. Geen handwerk meer, maar computergestuurde machines die de haren in de blokken vastzetten. We staan bekend om maatwerk; enkele van onze machines zijn ideaal voor kleine oplages.”

- Paul en Geert Vermeylen, zaakvoerders, 2018

Visserboot op de Nete
Felix Eyskens Antwerpen 1882 – 1968 Deurne
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 241
Olieverf op doek

Schaalmodel palingschuit
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1037

“Een Lierse palingschuit is een zelfgemaakte platbodem waaraan een kruisnet hangt. Het riviervissen gebeurt meestal 's nachts. De vissers laten zich stroomafwaarts drijven en regelen hun snelheid met het anker dat door de modder sleept. Ze laten het net vrijwel verticaal het water in en vangen zo de vis op. Bij kerend tij draaien ze hun schuiten en drijven al vissend terug naar Lier. Eind 19^{de} eeuw bevoorraadde de vangst een deel van de bevolking en van de horeca. Vandaag is de visactiviteit verdwenen en zet men gelijkaardige boten in voor rondvaarten op de Binnennete.”

– Maurits De Smedt, voorzitter Koninklijke Moedige Bootvissers, 2018

Kleutertafel met opklapblad, 1951

Jozef Dox
Collectie Nuyens

Hout, laminaat met plastilite boord

“Mijn grootvader was een pionier in onderwijsvernieuwing. ‘Leren is vooral creatief zijn’, dat zie je in deze tafel. En daarom echt mijn favoriet...

”– Inge Nuyens, zaakvoerder Dox nv, 2018

5. Het Salon

HET SALON

Dit salon is geïnspireerd op de salons in de woning van baron Caroly (1862-1936) aan de Komedielaan in Antwerpen. Hij was een verwoed verzamelaar en elke kamer in zijn huis pulde uit van de kunst.

Georges Caroly liet zijn kunstverzameling na aan het Lierse museum en betaalde voor de bouw van een extra zaal. In 1946 werd deze zaal plechtig ingehuldigd. Ook toen was er in deze nis een salon te zien. Oorspronkelijk wilde men alle nissen in deze zaal als kamers inrichten, maar daarvoor ontbraken de financiële middelen. Het was de bedoeling om de sfeer op te roepen van een leven tussen de kunst. Het salon is een encensering van de huiselijke omgeving van een verzamelaar, met objecten uit uiteenlopende periodes.

Voor het nieuwe stadsmuseum werd de opstelling van het salon aangepast op basis van historisch onderzoek. Het salon sluit nu veel dichter aan bij de inrichting in het huis van Caroly, zonder dat het een exacte kopie is van een specifieke ruimte.

Het salon is de plek waar het museum de topstukken uit de collectie schone kunsten toont. Deze collectie bestaat vooral uit de schenking Wuyts-Van Campen (1887) en de schenking Caroly (1935). De meubels, het zilverwerk en de meeste schilderijen die je hier ziet, zijn voorwerpen waar Caroly zich thuis mee omringde. Het werk van Rubens behoort tot de collectie Wuyts-Van Campen.

Familieportret, 1561

Frans Floris

Antwerpen 1519 – 1570 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 52

Olieverf op paneel

Frans Floris vernieuwt met dit schilderij in 1561 de portretkunst: voordien werden personen in groep stijf naast elkaar voorgesteld. Deze onbekende familie plaatst hij in een huiselijke eetkamer. Aan de muur kijkt het portret van de overleden vader en echtgenoot toe. Rondom staat de tekst: "Zoals er in heel het leven niets gelukkiger is dan een eensgezind huwelijk; zo is er niets aangenamer dan eensgezinde nakomelingen van de vrede te zien genieten." Floris heeft er alles aan gedaan om de eendracht van dit gezin te benadrukken: muziek die harmonie symboliseert, de granaatappel als vrucht met vele zaden in één schil

Buste

Gilles Lambert Godecharle Brussel 1750 – 1835 Brussel

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B2566

Marmer

Stoel, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B41

Inlegwerk van schildpadschelp en messing, bekleed met ebbenhoutfineer

Het Salon

Het visioen van de H. Theresia van Avila, na 1630

Peter Paul Rubens Siegen 1577 – 1640 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 57

Olieverf op paneel

Peter Paul Rubens maakte vaak ontwerpen in olieverf op paneel. Dit werk toont Christus die in een visioen verschijnt aan de H. Theresia van Avila. Hij vertelt haar dat de jonge edelman Bernardino de Mendoza door haar gebed weldra verlost zal worden uit het vagevuur. Mendoza had Theresia een huis in Valladolid geschonken om er een klooster van te maken. Hij was kort daarop plotseling overleden zonder te kunnen biechten. Het afgewerkte schilderij bevindt zich in het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten van Antwerpen. Omwille van de vloeiende penseelvoering denkt men dat Rubens deze schets maakte na 1630.

Cartelklok, derde kwart 18de eeuw

Jean François Beeckaert

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B8

Brons

Cantoortje met de Metamorfosen van Ovidius, 17de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B264

Ebbehout, schildpadschelp, ivoor en satijn

Het cantoortje, een ladenkast om documenten in op te bergen, was een Antwerps luxeproduct in de 17de eeuw. In het midden zien we een perspectiefje of miniatuurkamertje met spiegels. Kostbaarheden die men daarin zette, waren langs vele kanten tegelijk zichtbaar. De geborduurde taferelen van de laden stellen scènes voor uit de *Metamorfosen* van Ovidius, verhalen over liefde en wraak en gedaanteveranderingen. Bijna al deze borduurwerkjes zijn kopieën van prenten uit de 16de eeuw. Dit exemplaar is zeldzaam, omdat dergelijke cantoortjes (met textiel) indertijd goedkoper waren. Precies daardoor zijn die nu veel zeldzamer, want de kostbare exemplaren werden beter bewaard.

Madonna met kind, ca. 1650

Bartolomé Esteban Murillo Sevilla 1617 – 1682 Sevilla

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 75

Olieverf op doe

Tafel, 1921

Firma Franck Antwerpen 1900-1965

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B352

Kawaan-schildpadshoorn op bladgoudimitatie, mahonie

Koffiekan, 1780

Meester met zittend hondje Derde kwart 18de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0130

Zilver, hout

Suikerpot, 1798-1809

Petrus Bastin

Antwerpen 1766– 1840 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0129

Zilver, verguld zilver

Kandelaars, 1794

André Petit

Bergen ca. 1759 – 1826 Mechelen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0054

Zilver

Suikergoedstaander met 8 lepels, 1743

Jacques-Gaspard de Moitemont Mons 1695-1750 - Mons

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0080

Zilver

Georges Caroly verzamelde schilderijen, meubilair, zilver, porselein, tekeningen, beeldhouwwerk en textiel. Vele van zijn stukken sieren het interieur van zijn woning aan de Antwerpse Komedielaan. Ook dit bijzettafeltje met zilver van Belgische makelij. De suikergoedstaander biedt plaats aan acht lepeltjes. De koffiekant is weelderig versierd met friezen en bloemenslingers en op het deksel berijdt een putto een dolfijn. De Antwerpse suikerpot en kandelaars uit begin 19de eeuw hebben een meer sobere vormgeving.

Kast, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B44

***Inlegwerk van schildpadschelp en messing,
bekleed met ebbenhoutfineer***

Likeurhouder met 4 flesjes en 14 drinkglasjes, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B58

***Inlegwerk van schildpadschelp en messing,
bekleed met ebbenhoutfineer***

Vaas, ca. 1850

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr B217 en B218

Chinees porselein

Haardijzer, 1751-1800

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B340.1 en B340.2

Koper

Haardscherf met tapisserie (offer van Isaac),

eerste helft 18de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B246

Wol, zijde

Tafel, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B550

Inlegwerk van ivoor, schildpadschelp en fineerhout

Luchter, 1900-1930

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B236

Messing, glas

Kinderhoofd

Juliaan Dillens

Antwerpen 1849 – 1904 Brussel

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B348

Marmer

Bloemen, 1835

Jean François Eliaerts Deurne 1761 – 1848 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 20

Olieverf op doek

Bloemstukken zijn al eeuwenlang geliefd. Vanaf de 17de eeuw ontwikkelden kunstenaars ze tot virtuoze composities met een doordachte schikking en belichting. In de 18de eeuw krijgen ze zwierige rococovormen. Dit bloemstuk van Jean François Eliaerts is een mooi voorbeeld. In een marmeren plaat staat de naam van de kunstenaar, erop een vaas met het rijke, gevarieerde, in een S-vorm zakkende boeket van wilde en gecultiveerde bloemen (met rozen, winde, iris, korenbloem, klaproos, narcis en Oost-Indische kers) en een vogelnestje. Een gouden formule.

Vechtende boeren

Jan Steen

Leiden 1625/1626 – 1679 Leiden

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 59

Olieverf op paneel

Bergachtig landschap

Toegeschreven aan Philippe De Momper

Antwerpen 1598 – 1634 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 63

Olieverf op paneel

Het lijkt alsof we zelf ergens op een bergpad staan en naar beneden kijken, waar een weg zich door het dal slingert en leidt naar een brug en een tolhuis. Dit is een typisch landschap zoals dat sinds het einde van de 16de eeuw geschilderd werd in Antwerpen. Men schrijft het toe aan Philippe de Momper, zoon van de beroemde landschapschilder Joos De Momper. Het hoge gezichtspunt nam hij rechtstreeks over van grootmeester Pieter Bruegel.

Spreekwoorden, 1607

Pieter Brueghel II

Brussel 1564/1565 – 1638 Antwerpen

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 62

Olieverf op paneel

Pieter Bruegel de Oude schilderde zijn beroemde Spreekwoorden in 1559; het schilderij bevindt zich in Berlijn. Deze kopie uit 1607 van zijn zoon is mogelijk de eerste van een hele reeks, naar een gedetailleerde tekening uit de nalatenschap. Spreekwoorden waren in de 16de eeuw een geliefd thema. Erasmus publiceerde zijn bestseller *Adagia*, met Latijnse spreekwoorden, en verschillende bundels met Nederlandse en Franse spreekwoorden kwamen van de persen. Voor vader en zoon Bruegel waren de spreekwoorden een aanleiding om menselijke dwaasheid en bedrog onvergetelijk in beeld te brengen, op een gewone dag in een Brabants dorp.

6. Zorgende stad (zaal 3, drie opstellingen in ruimtes naast het Salon)

ZORGENDE STAD

De bloei van Lier was niet mogelijk zonder sociale organisatie, onderwijs en gezondheidszorg. Vroeger namen religieuze gemeenschappen veel van de zorgende taken in de samenleving op zich. Vandaag is dit vooral een opdracht van de overheid.

Sociale organisatie en zorg

Een stad zorgt voor haar burgers door een veilige omgeving te scheppen en de sociale noden op te vangen. Ze regelt het openbare leven, bewaakt de veiligheid, organiseert hulp bij noodtoestanden en neemt de sociale zorg op zich voor mensen in armoede.

Onderwijs

Lier is een onderwijsstad. Al in de 16^{de} eeuw telt Lier tientallen scholen, vaak ingericht door een religieuze orde. Drie instellingen vallen op in de Lierse onderwijsgeschiedenis: de Koninklijke Cadettenschool, de Rijksnormaalschool en het Sint-Aloysiusinstituut. Ze trekken leerlingen aan uit heel Vlaanderen. Het Sint-Aloysiusinstituut is tot op vandaag actief.

Gezondheidszorg

Vroeger legden de zwartzusters en de alexianen zich toe op stervensbegeleiding en organiseerden de gasthuizusters-augustinessen de ziekenzorg. Vandaag zijn de religieuze gemeenschappen niet langer verantwoordelijk voor de gezondheidszorg. Ook de aanpak verandert doorheen de tijd: geloof, gebed en heiligenverering maken plaats voor moderne gezondheidszorg.

6.1. Zorgende stad Sociale organisatie en zorg

SOCIALE ORGANISATIE EN ZORG

Een stad beschermt haar burgers door het openbare leven en de veiligheid te regelen, met noodhulp en met sociale zorg voor mensen in armoede.

Een stad moet haar zaken goed beheren en organiseren. Regels worden beschreven in boeken zoals de *Costumen* uit 1669 en meegedeeld aan de bevolking via uithangborden en affiches. Sommige regels worden door de stad uitgevaardigd, andere door hogere overheden.

Lier waakt over de veiligheid van haar burgers. Vandaag doen brandweer en politie dat.

Vroeger werd de stad tegen brand en andere gevaren beschermd door een nachtwaker en torenwachter. De bevolking werd gewaarschuwd met klaroengeschal.

Sommige situaties vragen om een noodplanning. Ook dat is een opdracht voor de stad.

Tijdens de wereldoorlogen bijvoorbeeld regelde Lier de noodhulp aan haar bevolking op vlak van voedsel, ziekte, veiligheid en transport. Ook deze regelingen worden via affiches aan de Lierenaars gecommuniceerd.

De armenzorg is lange tijd in handen van religieuze en burgerlijke initiatieven. Vanaf de Franse periode in 1795 neemt de staat de verantwoordelijkheid op. De wet bepaalt dat het OCMW alle nodige voorzieningen moet treffen om de menselijke waardigheid van iedereen te garanderen.

Portret van Richalt van Grasen (1573-1620), ca. 1620

Wouter Abts Lier ca. 1582 – 1642-43 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 316

Olieverf op paneel

Richalt van Grasen schreef in 1614 het eerste geschiedenisoverzicht van de stad Lier. Tussen 1601 en 1620 is hij meermaals burgemeester en schepen van Lier.

Reglement Burgerwacht, 21-1-1831

Collectie Archief Lier

Uithangbord Stedelijke azijnaccijns,

1733

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B419

Klaroen met op de schalbeker het opschrift "Van Engelen freres" en een penning met een leeuw en laurierbladeren met opschrift "Garde Civique", ca. 1910.

Firma Van Engelen Lier 1813 – 1988 Lier

Collectie Museum Vleeshuis | Klank van de

Stad, inv.nr. AV.1999.002.018

Messing

Nieuwjaarswens van den nagt-waeker, houtsnede met 16 gelegenheidsverzen, eind 18de eeuw

Lier, Le Tellier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1026

Portret van Frans Alpaerts, bijgenaamd 'Soe de Noe(n)' Lier 1862 - 1940 Lier

Bernard Janssens Lier 1887 - 1976 Lier

Collectie Archief Lier

Fotoprint

In 1928 gaat de laatste torenwachter met pensioen. Hij wordt niet vervangen. De lokale pers reageert boos. Alfred Van der Hallen schrijft dat: "Lier de enige stad in gansch Vlaanderen en Wallonië is waar het aloude gebruik nog in voege is des nachts de stad te laten bewaken door een Torenwachter. (...) Vanaf 11 uur tot 4 uur 's morgens klimt de Waker elk half uur met brandende lantaarn en trompet naar den klokkenzolder. Is er geen onheil, steekt hij zijn trompet toeterend over de slapende bewoners: 'Slaap gerust'." (*Maandelijksch Bulletin der Vereniging tot behoud van Natuur- en Stedenschoon*, 6, 1927)

Costumen der Stadt Lyre ende van haeren by-vange, gecolligeert uyt ordinantien van onsen Genaedichten Heere den Conick, 1669

Mechelen

Collectie Archief Lier

In dit boek staan de regels opgeschreven die gebaseerd zijn op het gewoonterecht. Ze zijn ontstaan uit de samenleving, zijn plaatsgebonden en worden mondeling doorgegeven. Om meer rechtszekerheid te verwerven, worden in 1570 de regels van het gewoonterecht in Lier opgeschreven. De tegenhanger van het gewoonterecht is het wettenrecht, waar een centrale overheid de wetten maakt. Lier was op dat vlak afhankelijk van de lotgevallen van het hertogdom Brabant en van de Spaanse of Oostenrijkse vorsten. Lange tijd domineert op lokaal vlak het gewoonterecht, maar het wordt na het ancien régime volledig verdrongen door het wettenrecht.

Laatste avondmaal, 1632

Matheus Berckmans

Lier 1600 – 1666 Lier

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 607

Olieverf op paneel

Op dit laatste avondmaal staan de leden van de Lierse Heilige Geesttafel geportretteerd als apostelen van Christus. De Tafel van de Heilige Geest is een liefdadigheidsinstelling, in de 13^{de} eeuw opgericht door goeude burgers die zich inzetten voor armen.

Gommaar Baeck op zijn sterfbed

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 555

Olieverf op doek

De armenzorg is lange tijd een zaak van religieuze en burgerlijke initiatieven. Godshuizen zorgen voor de opvang van hulpbehoevende mensen die niet meer thuis kunnen wonen. Dit schilderij portretteert Gommaar Baeck op zijn sterfbed. Hij sticht in 1588 het Sint Annagodshuis voor noodlijdende echt)paren. Aan de Begijnhofstraat vind je nog steeds twee godshuizen: eenkamerhuisjes rond een vierkante binnentuin. Vanaf de Franse tijd neemt de staat de armenzorg over.

Collectebus, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1444

Broodpenningen, 19de eeuw

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1450

Lood

“Ik kom uit generatiearmoede. Mijn vader werd ziek in de oorlog, mijn moeder werkte in de fabriek. Ik trouwde, kreeg vier kinderen. Elke economische crisis betekende werkloosheid. Vandaag leef ik op de rand van armoede. Door veel moeite te doen en vol te houden, geraakte ik er uit. Ik kom met weinig toe en ik pas op om niet opnieuw schulden te maken. Mijn drive haal ik uit mezelf. Dat maakt me trots en gelukkig. Samen met anderen zet ik mijn schouders onder vzw Ons Gedacht, de opstart van het sociaal restaurant en het wijkgezondheidscentrum.”

– Julius Pauwels, roepnaam Sam, deelnemer Ons Gedacht

Kinderpopjes, ca. 1900

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1434-1440

Hout en textiel

Zak voedselhulp uit Canada, WO I

Collectie stadsmuseum Lier, inv. nr. B2454

Noodhulp in Lier tijdens WO I

Collectie Archief Lier

Fotoprint

Noodgeld WO I

Collectie Govaerts

**Kleederkaart Augusta Vervoort,
1941**

**Kaart voor afgeroomde melk,
1946**

**Rantsoenzegels voor voedsel en
kledij, 1941**

Collectie Meulepas

**Kaart toelating nachtverkeer
Lier, 1945
Collectie Archief Lier**

**Verordeningen tijdens WO I en WO II
Collectie Archief Lier**

6.2. Zorgende stad Onderwijs

ONDERWIJS

Lier profileert zich als onderwijsstad met een heel uitgebreid en divers aanbod aan opleidingen. Drie instellingen springen eruit en trekken leerlingen aan van over heel Vlaanderen.

In 1955 wordt de Koninklijke Cadettenschool in Lier opgericht. De middelbare school en het speciaal voorbereidend jaar stomen jongeren klaar voor een officiersopleiding. De school hanteert strenge toelatingsvoorwaarden en biedt een pittig lessenpakket met extra wiskunde en sport. Het secundair onderwijs wordt in 1991 afgeschaft, het voorbereidend jaar in 1998.

De Rijksnormaalschool, opgericht in 1816 voor de vorming van leerkrachten lager onderwijs, staat bekend om haar sterk pedagogisch programma. Ze speelt een belangrijke rol in de schoolstrijd tussen rijks- en katholiek onderwijs. Om het rijksonderwijs van voldoende leerkrachten te voorzien, wordt de opleiding tot regent toegevoegd in de jaren 50. In 2012 verhuist de school naar Antwerpen.

Het Sint-Aloysiusinstituut organiseert sinds 1943 een opleiding verpleegkunde. De school is opgericht door de Lierse gasthuizusters-augustinessen, die eeuwen voordien al het eerste gasthuis in Lier bouwden. Vandaag biedt Sint-Aloysius studierichtingen in het secundair onderwijs met focus op zorg en wetenschap, en een opleiding verpleegkunde.

**Bundel leerboeken toebehorend aan O. Baeyens uit Denderhoutem, studieperiode aan de Lierse Normaalschool 1864-1867
Collectie Koninklijke Oud-Studentenbond-
Lerarenopleiding Lier vzw**

**Leerlingenlijst Rijksnormaalschool
Lier, 1890-1893
Collectie Rijksarchief Antwerpen-Beveren**

“Midden jaren 60 waren er weinig vacatures voor leerkrachten. Het diploma van Lier zou in ons voordeel werken, zo werd ons gezegd. Op een vrijdagmiddag, half september, liet het ministerie me bij telegram weten dat ik mij moest aanbieden in de RLS Olen. Zaterdagochtend stond ik met licht knikkende knieën bij de directeur. Hij kende de reputatie van de normaalschool: “’t Is ne goeie, hij komt van Lier”. Dit was de start van een lange carrière die me later terugbracht naar de school waar ik afgestudeerd was.”

– Herman Bonné, oud-student, 2018

**Gulden Boek van de Rijksnormaalschool Lier, 1926
Collectie stadsmuseum Lier inv.nr. B1333,
bewaargeving Koninklijke Oud-Studentenbond-
Lerarenopleiding Lier vzw**

Vergilius, deel 1, Bucolica, Georgica en Aeneis, Luik, 1946 Essential English for foreign students, Book I, Londen, 1971
Leerboek aardrijkskunde, deel III – Europa, Namen, 1961
Collectie Koninklijke Vereniging der oud-Troepskinderen, Pupillen, Cadetten en Intermachters van het Leger, inv. nr. 00988-00, inv. nr. 00983-00, inv. nr. 01686-00

Sporttrofee 1997
Collectie Koninklijke Vereniging der oud-Troepskinderen, Pupillen, Cadetten en Intermachters van het Leger, inv. nr. 01196-00

*Wimpel met opschrift Koninklijke
Cadettenschool Afdeling
Lier*

Collectie Koninklijke Vereniging der oud-Troepskinderen, Pupillen, Cadetten en Intermachters van het Leger, inv. nr. 00177-01

“De Koninklijke Cadettenschool Lier had tot doel om via middelbare studies (afdeling Cadetten) of via een speciaal voorbereidend jaar (de Voorbereidende Divisie op de Koninklijke Militaire School) jongeren voor te bereiden op een officersloopbaan. Lier bediende het Nederlandstalig gebied, Laken het Franstalige.

De school was befaamd voor het hoge niveau op wetenschappelijk vlak en op het gebied van sport en karakteriële vorming. Veel oud-leerlingen bekleden hoge functies in het leger of in de burgersector. De Voorbereidende Divisie op de Koninklijke Militaire School (nu in Sint-Truiden) is van groot belang voor de rekrutering van studenten van de Koninklijke Militaire School.”

– Willy Van Elsen, oud-bevelhebber Voorbereidende Divisie van de Koninklijke Militaire School, 2018

Filmpjes
175 jaar jong
In: Kijken om te leren 15-10-1992,
© VRT-Beeldarchief

*Viering 150 jaar Rijksnormaalschool
Lier*
In: Journaal 7-5-1967, © VRT-Beeldarchief

Cadettenschool Lier,
In: Journaal 1-3-1989, © VRT-Beeldarchief

Goede daden, 1943
In: De prehistorie van Lier, © Leo Raymakers

Partituur normalistenlied We zijn van Lier
Frans Vermeulen,
Paul Van Wassenhoven
Collectie stadsmuseum Lier inv.nr. A2301,
bewaargave Koninklijke Oud-Studentenbond
- Lerarenopleiding Lier vzw

Diploma Staatsnormaalschool voor onderwijzers te Lier,
Lodewijk Frans Meylemans, 1903
Collectie stadsmuseum Lier inv.nr. A2299,
bewaargave Koninklijke Oud-Studentenbond - Lerarenopleiding Lier vzw

Diploma van Ziekenverpleegster, Emma Versmissen, 1923

Collectie Sint-Aloysiusinstituut Lier

Getuigschrift van Hoger Secundair Onderwijs, Koninklijke Kadettenschool – Nederlandstalige sectie Lier, Patrick Vanbrabant, 1982

Collectie Koninklijke Vereniging der oud-Troepskinderen, Pupillen, Cadetten en Intermachters van het Leger, inv. nr. 01737-02

Trekkaart kinderziektes, jaren 50
Collectie Sint-Aloysiusinstituut Lier

Verbandkaarten, jaren 40-50
Collectie Sint-Aloysiusinstituut Lier

Bakje met spuiten, jaren 40-50

Verbandtrommel, jaren 40-50
Collectie Sint-Aloysiusinstituut Lier

“Het ziekenhuis en de Lierse scholen zijn intens met elkaar verweven. Samen willen we excellente gezondheidszorg voor de regio opbouwen, met wederzijds respect en visie. Daarbij zijn goede zorgprofessionals belangrijk: de studenten verpleegkunde van vandaag zijn onze collega’s en zorgprofessionals van morgen. De school vindt bij ons een stage- en leeromgeving waar de studenten hun competenties en kennis in praktijk kunnen zetten. Hiervoor zoeken school en ziekenhuis voortdurend naar kwalitatieve en innovatieve werkplekken om de stagiairs te ontwikkelen tot goede verpleegkundigen. Door het nabuurschap kunnen we gebruikmaken van elkaars infrastructuur en kunnen toekomstige investeringen op elkaar afgestemd worden.”

– Dirk Van der Auwera, directeur patiëntenzorg H.-Hartziekenhuis Lier

Pet van normalist Leonard Delsupehe, 1917
Collectie stadsmuseum Lier inv.nr. B1308, bewaargeving Koninklijke Oud-Studentenbond
- Lerarenopleiding Lier vzw

Binnenhuisuniform leerling Sint-Aloysiusinstituut, jaren 70
Collectie Sint-Aloysiusinstituut Lier

Stadsuniform cadet
Collectie Koninklijke Vereniging der oud-Troepskinderen, Pupillen, Cadetten en Intermachters van het Leger, inv. nr. 01746-00, 01155-03, 01747-00, 01150-03, 01152-03, 01748-01 en 00976-00

6.3. Zorgende stad Gezondheidszorg

GEZONDHEIDSZORG

Vandaag is gezondheidszorg vooral een opdracht van de overheid, maar eeuwenlang namen religieuze ordes de zorg voor zieke en stervende mensen op zich.

Zo bekommerden de gasthuizusters-augustinessen zich in Lier om de ziekenzorg. In 1130 richtten hun voorgangers het eerste gasthuis van Lier op om zieke of uitgeputte Gummarus-bedevaarders op te vangen. Dat groeide uit tot het huidige Heilig-Hartziekenhuis waar tot voor kort nog zusters actief waren in de verpleging.

De zwartzusters en de alexianen namen de stervensbegeleiding op zich: ze stonden mensen bij in hun laatste uren. In de gevouwen handen van de overledene legden ze een kruisje van de goede dood, een teken dat de overledene het laatste sacrament had ontvangen en wenste opgenomen te worden in de hemel.

Eeuwenlang helpt het geloof mensen om te gaan met problemen, als een vorm van geestelijke gezondheidszorg. Aflaten verminderden de straf voor zonden en heiligenvereringen zorgden voor genezing. Specifiek met Gummarus heeft Lier een sterke band. De relieken van de patroonheilige van de stad worden bewaard en vereerd in de naar hem genoemde kerk. Ze bieden bescherming, helen breuken en genezen koorts.

Binnenplaats van het oude gasthuis in Lier
Willem Linnig II Antwerpen 1842 – 1890 Antwerpen
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 105
Olieverf op doek

Binnenplaats van het oude gasthuis in Lier
Théodore Cleynhens Antwerpen 1841 - 1916
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 107
Olieverf op paneel

Wonderbaarlijke genezing van Elisabeth Peeters, 1633
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 317
Olieverf op paneel

Heilige Augustinus van Hippo met kind, 18de eeuw
Collectie gasthuiszusters Lier, inv.nr. CRKC.0201.0682
Olieverf op paneel

Heilige Elisabeth van Thüringen, 18de eeuw
Collectie gasthuiszusters Lier, inv. nr. CRKC.0201.0683
Olieverf op paneel

Apothekersweegschaaltje en toebehoren, 19de eeuw
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1408
Hout en koper

De gasthuiszusters-augustinessen richtten in 1130 het eerste ziekenhuis op. Ze verhuizen een eeuw later van de Pettendonk naar de Berlarij en veranderen de naam in Onze-Lieve-Vrouwgasthuis. Nog later in Sint-Elisabethgasthuis. Sinds het Franse Bewind eind 18^{de} eeuw neemt een burgerlijke commissie – de voorloper van het OCMW – het beheer over. De zusters blijven werken als verpleegsters. In 1873 verhuizen ze mee naar een modern ziekenhuis aan de Mechelsestraat. Ze bouwen een eigen Gesticht en Kliniek van het H.-Hart aan de Kolveniersvest. Beide ziekenhuizen fuseren in 1997 als H.-Hartziekenhuis.

Thermometer
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B1674
Glas

Ziekenbeker, 1826
Gilielmus Cokelberg 1786-1858
Collectie Gasthuiszusters Lier,
inv.nr. CRKC.0201.0300
Tin

“De verpleegsteropleiding stond vroeger onder toezicht van de gasthuiszusters van Lier, die ook de meeste lessen gaven. Dat is voorbij. Net als de glazen spuit met metalen naalden die na elk gebruik gesteriliseerd moesten worden, de kwikthermometer of de manuele bloeddrukmeter. Er waren enkele operatiezalen, waar ‘s middags het dagprogramma was afgewerkt. Nu zijn er negen, waar men continu bezig is. Ook de omgang met pijn evolueerde:

we hebben een speciale pijnafdeling en een pijnteam. Maar de zorg voor de patiënten bleef constant. Misschien zelfs meer dan vroeger, met een sterke focus op kwaliteit en veiligheid.”
– Mia Van Nuffelen, hoofdverpleegkundige, 2018

Vollen afaet in de kerk van het Gasthuys te Lier op den feestdag van de Heilige Elisabeth, 1854
Collectie stadsmuseum Lier, inv. nr. A0994

“Godsdienst en kerk gaven een antwoord op moeilijke levensvragen en gevoelens bij lijden, schuld, verlies, lusten, lasten, ... Velen van ons namen afstand van deze religieuze kaders, die een houvast boden als waardenkompas, troost of bemoediging. Dit uitte zich in een toename van mensen met psychische problemen en zingevingsvragen. Antwoorden werden gezocht in de wetenschappen zoals filosofie, psychologie, psychiatrie, in de psychotherapie en in medicatie. Maar de hedendaagse geestelijke gezondheidszorg gaat breder. Als centrum zoeken we aansluiting bij de verbindende kracht van sociale relaties, leren we cliënten leven met beperkingen en integreren we religieuze tradities zoals meditatie en mindfulness.”

– Bob Cools, directeur CGG De Pont, 2018

Kerk van den H. Gummarus. Volle afaet van 't Koninklijk Broederschap van de zeven weeën der Allerheiligste Maagd en Moeder Gods Maria
Collectie Archief Lier

Groep apothekerspotten,
19de eeuw
Collectie stadsmuseum Lier,
inv.nr. B1598-B1611
Porselein

Sint-Gummarus, begin 20ste eeuw
Collectie Brioen
Plaaster

Gummarus leeft in de 8^{ste} eeuw als landheer. Hij vestigt zich als kluizenaar in de oudste kern van het huidige Lier. Rondom zijn graf groeit een religieuze gemeenschap. Zijn dood in 815 en latere heiligverklaring brengen vele pelgrims naar zijn graf. Sint-Gummarus wordt meestal afgebeeld als veldheer of Merovingisch edelman met een tuniek, schoudermantel en hoed. Vaak met een verwijzing naar een van zijn wonderen: de omgehakte boom die hij met zijn gordel aan elkaar laat groeien, de bron die hij met zijn staf doet ontspringen om dorstige landarbeiders te helpen, het kind dat hij redt van een slang.

“Ik volg alles van Gummarus, van jongs af aan. Ik kan er moeilijk een verklaring voor geven. Het zit in mij. Van toen ik welp was, stapte ik mee met de processie van het eerste licht naar de kapel van Gummarus in Emblem. Vandaag vertrekt de processie op een septemberavond, maar ik doe het nog volgens de oude traditie: in de nacht van 10 op 11 oktober. Lange tijd stapte ik alleen, sinds vorig jaar gaat Sven mee, een jonge kerel wiens hart ook voor Lier en Gummarus klopt.”

– Walter Brioen, Gummarusvolger, 2018

Kruk, 19de eeuw
Collectie Sint-Gummaruskerk Lier,
inv. nr. PA.189-PA.189M1731
Kerselaar

Sint-Gummarus, bedevaartvaantje, 1737
Peeter van Pinxen en Ignatius-Lieven Wauters
Antwerpen 1702 – na 1784 Antwerpen en Gent 1747 - ?
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1009
Kopergravure

Torenfeesten, bedevaartvaantje, 1979
Piet Janssens Lier 1933 - 2005 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1309
Houtsnede

S. Gomar bid voor ons, bedevaartvaantje, 1938
Bernard Janssens Lier 1887 - 1976 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A2195
Houtsnede

Wonder van de bron, bedevaartvaantje, 1935
Bernard Janssens Lier 1887 - 1976 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1011
Kopergravure, met de hand ingekleurd

Wonder van de boom, bedevaartvaantje, 1938
Felix Timmermans en Bernard Janssens Lier 1886 - 1949 Lier en Lier 1887 - 1976 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1172
Ets, met de hand ingekleurd

Het wonder van de boom en van de bron, 1865
Diest, steendrukkerij A. Havermans
Collectie Brioen
Litho

*Litanie ter eeren van den H. Gummarus. Besonderen Patroon tegen de Gesletenheydt, en gemeynen
beschermers der Stadt Lier, 1752*
Collectie Brioen

*'t Leven Deuchden ende Miraculen Vanden Heylighe Edelen Ridder S. Gummarus, Ingheboren Patroon van
Lier, 1644*
Judocus Keghel
Collectie Brioen

Ex-voto Sint-Gummarus, eind 19de – begin 20ste eeuw
Collectie Brioen
Zilverblik

Wonder van de bron
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 502
Olieverf op paneel

Volksprent met negen taferelen uit het leven en de eredienst van de H.Gummarus, 1840
Collectie Brioen

Sint-Gummarusprocessie Lier, kasdragters, 2015
Bandoplegging Sint-Gummarus, 2015
Jimmy Kets Lier 1979
Fotoprint

Kruisjes van de goede dood

Collectie zwartzusters Lier

“Verhalen van mensen die ingrijpend verlies of ziekte meemaakten, leerden me hoe vaak we verdriet wegstoppen. Dit terwijl iedereen het tegenkomt. Net het delen van verhalen onthult iets over de liefde, veerkracht en over de rijkdom van het leven. Door het wegvallen van het gemeenschapsleven, van vaste rituelen en door toenemende medicalisering ontstond er een hiaat in de samenleving om een rouwproces te ondersteunen. Het is hoopvol om te zien dat er almaar meer hedendaagse benaderingen ontstaan om leven en dood dichterbij elkaar te brengen. Lost & co is een uniek concept in Lier dat hierrond kansen creëert.”

– Kathleen Roskams, initiatiefnemer Lost & Co, 2018

De Lierse zwartzusters met de verrezen Christus, Sint-Augustinus en Sint-Monica, 1638

Collectie zwartzusters Lier

Olieverf op doek

7. Het Gulden Kabinet (tegenover de zorgende stad)

HET GULDEN CABINET

Het Gulden Cabinet richt de blik op werk van Lierse kunstenaars.

De presentatie vertrekt van de oudste Nederlandstalige prozatekst die we kennen: het boek *Van Seven Manieren van Heiliger Minnen* van Beatrijs Van Nazareth (ca. 1200-1268). Zij was priorin van de abdij van cisterciënzerinnen Onze-Lieve-Vrouw van Nazareth net buiten Lier. In haar tekst, waarvan je hier een fragment kan beluisteren, beschrijft ze zeven vormen van liefde tot God. Ook nodigen we de bezoeker uit om het werk van Lierse componisten te ontdekken: Willem Gommaar Kennis (1717-1789), Renaat Veremans (1894-1969) en Wim Henderickx (1962).

Daarnaast tonen we een impressie van de Lierse beeldende kunst tussen de 17^{de} en de eerste helft van de 20^{ste} eeuw. Met werk van: Cornelis Cels (1778-1859), Cornelis Groenendaal (1785-1835), Pieter Jozef Denis (1750-1814), Jan Baptist de Weert (1829-1884), Jozef Dyckmans (1811-1888), Jan Van Beers (1852-1927), Lodewijk Van Boeckel (1857-1944), Isidore Opsomer (1878-1967), Raymond de la Haye (1882-1914) en Felix Timmermans (1886-1947).

We hebben deze opstelling 'Het Gulden Cabinet' genoemd, als eerbetoon aan Lierenaar Cornelis De Bie (1627 - ca. 1711). Het is de titel van zijn driedelige publicatie uit 1662, waarin hij een driehonderdtal biografieën van kunstschilders uit de Zuidelijke Nederlanden verzamelt. Nog steeds is het een bron voor kunsthistorisch onderzoek.

Herfst

Zomerlucht

Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 1035 en 513

Olieverf op paneel

Avondschemering aan Nazareth Kolenveld met bloemen

Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre

Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. 326 en 1904

Olieverf op doek

Felix Timmermans over Lier en haar schilderkunst, 28 februari 1936

Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier

© VRT Beeldarchief

Het gulden cabinet vande edel vry schilder const: inhoudende den lof vande vermarste schilders, architecten, beldthouwers ende plaetsnyders, van dese eeuw, Antwerpen, 1661

Cornelis De Bie Lier 1627 - 1711/1716 Lier

Collectie Archief Lier

Modegek

Jan Van Beers Lier 1852 - 1927 Fay-aux-Loges

Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 94

Olieverf op paneel

Portret van Felix Timmermans
Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen
Collectie Stadsmuseum Lier, inv.nr. 0232
Olieverf op doek

Portret van Jules Destrée, 1935
Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1165
Houtskool op papier

Portret van Henri van de Velde, 1943
Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. A1190
Houtskool en aquarelverf op papier

Meisje voor de spiegel
Dame met bloementuil, 1911
Raymond de la Haye Lier 1882 - 1914 Wandre
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 1031 en 236
Olieverf op doek

Allegorie van de kunsten
Pieter Jozef Denis Antwerpen 1809 - 1883 Damme
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 220
Olieverf op doek

Portret van Joshua Clipborn
Portret van Eliza Fishbourn
Cornelis Groenendael Lier 1785 - 1835 Antwerpen
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 82 en 83
Olieverf op doek

Vrouw met rode hoed
Isidore Opsomer Lier 1878 - 1967 Antwerpen
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 462
Olieverf op doek

De zeven manieren van Minne
Beatrijs Van Nazareth Tienen ca. 1200 – 1268 Lier
Ingelezen door Kristin Arras

Sinfonia 1 in A opus 3 deel 1
Willem Gommaar Kennis Lier 1717 - 1789 Leuven

De verloren Zoon
Cornelis Cels Lier 1778 - 1859 Brussel
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 13
Olieverf op doek

Rozentak
Lodewijk Van Boeckel Lier 1857 - 1944 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. B0507
Ijzer

De blinde bedelaar, 1852
Jozef Laurent Dyckmans Lier 1811 - 1888 Antwerpen

Collectie KMSKA, inv.nr. 1520
Olieverf op paneel

Weeskind
Jan Baptist de Weert Lier 1829 - 1884 Lier
Collectie stadsmuseum Lier, inv.nr. 291
Olieverf op doek

Nacht- en morgendontwaken aan de Nete, 1957
Renaat Veremans Lier 1894 – 1969 Antwerpen

Raga III
Wim Henderickx Lier 1962

Christus bespot, 1930
Felix Timmermans Lier 1886 - 1949 Lier
Collectie Belfius Bank, inv.nr. 12031
Tempera op hout

Adagio. Gedichten, 1947
Amsterdam, P.N. van Kampen en Zoon

Boerenpsalm, 1939
Derde druk, Amsterdam,
P.N. van Kampen en Zoon

Pieter Bruegel, zoo heb ik u uit uwe werken geroken, 1928
Brussel, Standaard-Boekhandel
Collectie Archief Lier

8. **Fier Lier (bij mammoet)**

FIER LIER

Mensen maken een stad. Ze organiseren en realiseren, initiëren en ondersteunen. Talenten leiden tot creaties en prestaties. Sommige zijn groots en zetten Lier mee op de kaart. Andere hebben een belangrijke lokale impact. Groot of klein, zichtbaar of niet, elke inzet is het waard om een plaats te krijgen op onze 'wall of fame'. Het museum doet alvast een voorzet. Aan jullie, Lierenaars, om de lege plaatsen in te vullen.

MAMMOET

Lier is fier op zijn mammoet. Hij is de oudste bekende inwoner van de stad.

Op 28 februari 1860 stoten kanaalgravers in Lier op gigantische beenderen. Het blijken de overblijfselen van vijf verschillende 'verdwenen diersoorten' te zijn waaronder die van een wolharige mammoet. De beenderen worden overgebracht naar het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen in Brussel. Daar blijkt dat het skelet van de mammoet volledig genoeg is om hem te reconstrueren. In 1869 wordt hij tentoongesteld, als eerste mammoet in West-Europa.

De grote slagtanden verraden dat het om een mammoetstier gaat. Aan de afgesleten tandvlakken zien we dat hij dertig tot vijfendertig jaar oud was. Hij leefde in onze streken tijdens de laatste ijstijd. Een tien centimeter dikke vetlaag en een wollen vacht beschermden hem tegen de sneeuw en koude. Toen de wereld zo'n 10.000 jaar geleden opwarmde, stierf de mammoet uit.

Het originele mammoetskelet is nog steeds te bekijken in het Museum voor Natuurwetenschappen in Brussel. Wat je hier ziet, is een 3D-print in kunststof.

filmpje

OP WELKE LIERENAAR BEN JIJ FIER?

Welke Lierenaar wil jij nomineren voor deze *wall of fame*? Wie levert of leverde volgens jou een grote of kleine bijdrage aan het mooie leven in Lier? Laat hier jouw suggestie achter: op de voorkant van de postkaart schrijf je wie je wil nomineren en waarom. Vul achteraan jouw contactgegevens in zodat het museum je kan bereiken. Hang je kaart op een van de lege plekken op de wand. Een selectie van de suggesties wordt door het museum verwerkt in de presentatie op deze muur.

